RADIO FREE EUROPE
EAST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 328/XI

Datum: 5.11.68.

OBSAH

Ing. Ota HOBST Dr. K. DEDAČEK /Lidová demokracie/	Byty, byty, byty, - stálý problém naší společnosti	str. 2
Nina SVOBODOVÁ /Lidová demokracie/	Na miskách vah	str. 3
ju /Lidová demokracie/	Budou Literární listy	str. 4
vs /Lidová demokracie/	Nad otázkami emigrace	str. 5
Olga SULCOVÁ /Večerní Praha/	Moji anonymové	str. 6
gf /Lidová demokracie/	Václav ČERNÝ přednáší na KU	str. 6
ju /Lidová demokracie/	Tvář opět živá	str. 6
red.čl. /Večerní Praha/	Jak založit družstvo	str. 7
Pplk.Václav SMRKOVSKÝ /Obrana lidu/	Jablko sváru	str. 8
red.čl. /Obrana lidu/	Stanovisko komise hlavního výboru KSČ Vojenské politické akademie KG k podčárníku moskevské Pravdy	str. 9
red.čl. /Reportér/	Vědci hovoří o tak zvané "Bíle knize"	" 10
Sbírka zákonů ČSSR	Vyhláška ministerstva vnitra	str. 16
red.čl. /Jaderná energie/	Postavení československé komise pro atomovou energii v současné etapě organizace centra a v přípravě symetrického modelu řízení	str. 17
Jan PATOČKA /Nové knihy/	Vznik ČSR a idea dnešní doby	str. 18
red.čl. /Nové knihy/	Vyznání Josefa Jelena	str. 19
red.čl. /Nové knihy/	Zprávy ze Svazu	str. 19

BYTY, BYTY, BYTY - stálý problém naší společnosti

Rozhovor s ing. O. Hobstem, náměstkem ministra stavebnictví

Situace v bytové výstavbě u nás je stále ještě nepříznivá. Zatím nemůžeme v našem národním hospodářství bez strukturálních změn stavebnictví a celého průmyslu uspokojit potřeby našeho obyvatelstva ve městech a na venkově, ani zenadbanou údržbu bytového fondu. Proto si vláda vyžádala od centrálních orgánů důkladné rozbory této situace, aby mohla konečně učinit komplexní a účinná opatření. Požádali jsme o vyjádření a rozhovor ing. OTU HOBSTA, náměstka ministra stavebnictví.

Tak zvaná „železná" koncepce naší ekonomiky zdeformovala celou investiční výstavbu pro obyvatelstvo a pro tvorbu životního prostředí a navíc také zdeformovala materiálovou základnu stavebnictví. Stavebníci byli odkázováni výhradně na vlastní síly a možnosti, plánem jim nebyly zajišťovány progresivní materiály a administrativně řízený rozvoj průmyslových kapacit nebyl zaměřen na rozšiřování druhovýroby z kovů, dřevité hmoty a chemických materiálů pro moderní stavebnictví. Tím stavebnictví zaostalo proti jiným vyspělým státům, zejména ve zprůmyslnění dokončovacích prací.

Z dřívější koncepce rozvoje našeho průmyslu a rozvoje naší ekonomiky si odnášíme také nevhodně uspořádanou strukturu stavebních podniků, které jsou dimenzovány jako velkopodniky, jež mohou efektivně stavět hromadnou výstavbu na soustředěných sídlištích, ale jejich struktura jim neumožňuje ve větším rozsahu hospodárně přejímat rozptýlenou výstavbu ve městech a na venkově. Přitom tato výstavba je již tak ohrožena, že vyvolává vážné potíže v rozvoji některých oblastí, např. pohraničních, a znesnadňuje konsolidaci zemědělství a venkova vůbec. A s údržbou bytového fondu je to ještě horší.

Je tedy naléhavým problémem rychle a účinně podporovat vznik nových drobných podniků, které by potom byly schopny popřípadě i v kooperaci s jinými stavebními a průmyslovými podniky lépe využívat zdrojů, které v republice máme, a pružně sloužit zejména drobným stavebníkům a organizacím.

BUDE SPLNĚN LETOŠNÍ PLÁN VÝSTAVBY BYTŮ?

Napřed uvedu, že po prověrkách, které jsme společně s ministerstvem techniky uskutečnili ve všech krajích, se odhaduje, že letos bude k dispozici celkem asi 87 000 nových bytů, což je od roku 1962 nejlepší efekt. Plán bytové výstavby však stejně nebude splněn, do plánovaného záměru bude chybět 8000 bytů. Naše společnost obyčejně viní z nesplnění plánu jen stavební podniky našeho ministerstva. Proto uvádím, že naše podniky budou dlužit z uvedeného počtu jen asi 700 bytů a ještě činí opatření, aby se toto manko do konce roku co nejvíce snížilo. Nejvíce je ohrožena výstavba rodinných domků, kterou uskutečňují různé drobné podniky mimo naše ministerstvo, a svépomocná výstavba. Nepříznivé je, že manko bytové výstavby se soustřeďuje jen do několika míst, kde byty nejvíce potřebujeme. Je to především v Praze, jihomoravském kraji a Středoslovenském kraji. Předběžné rozbory ukazují, že i v roce 1969 bude bytová výstavba nadále ohrožována, přestože se chystáme uvést v život celou řadu zvláštních opatření.

JAKÁ KONKRÉTNÍ OPATŘENÍ TEDY UDĚLÁTE, ABY DOŠLO CO NEJDŘÍVE K NÁPRAVĚ?

Pokud jde o plnění plánu bytové výstavby v nejbližších letech, nedá se toho mnoho zásadního udělat. Nesprávnými cenami se stala bytová výstavba nerentabilní a pro podniky ztrátovou a tím neatraktivní. Navrhujeme proto vládě opatření, jež učiní bytovou výstavbu pro podniky přitažlivější. Dále je třeba zvýšit dodávku stavebních materiálů. Nepůjde-li to jinak, zabezpečit aspoň pro přechodnou dobu dovoz nedostatkových materiálů, zejména pro dokončovací práce. Získat další pracovníky pro stavebnictví a obsadit jimi především ohrožené bytové stavby.

Mnohem vážnějším problémem je urychleně realizovat celou kompletní soustavu opatření, zaměřenou na upevnění a zlepšení úrovně technické a investiční politiky v bytové výstavbě, opatření k účinnému rozvoji a podpoře všech, kteří chtějí ve stavebnictví podnikat, a opatření, jež účinně povedou k rozvoji průmyslové druhovýroby ve strojírenském, spotřebním a chemickém průmyslu, aby bylo dost kvalitních materiálů a konstrukcí, což je předpokladem pro zmodernizování a zprůmyslnění stavění.

JAKÁ JE KVALITA STAVEB?

V bytové výstavbě musíme mluvit o kvalitě výstavby z několika hledisek. Zda stavíme byty s nedostatečným standardem, to jest, jaké jsou dispozice bytů, jaké úrovně jsou zařizovací předměty, zda konstrukce bytů vyhovuje z hlediska zvukového, tepelného a jakou vytváří byt živelní pohodu vůbec. Pokud jde o tyto kvality, musíme konstatovat, že nedosahují standardů, které se uplatňují v mnohých vyspělých státech. Musíme si však uvědomit, že zvýšení těchto standardů je především otázkou nákladů, které chce a může stavebník na byt věnovat. Dalším pojmem je otázka kvality technického vybavení a zařizovacích předmětů, které instalujeme. Ani tady nejsme spokojeni. Vyřešit zvýšení kvality této části stavby bude proces rozvoje druhovýroby v celém průmyslu.

Pokud jde o panelovou výstavbu, je v podvědomí našich občanů výskyt závad, které vznikaly u těchto zcela nových konstrukcí tím, že byly rozvíjeny dříve, než bylo v jednotlivostech dostatek domácích a zahraničních zkušeností. I když nelze ani dnes při panelové výstavbě zcela vyloučit výskyt takovýchto defektů, protože stále ještě nejsou dostatečné podrobné a dlouhodobé zkušenosti, můžeme říci, že tento druh výstavby je již na takové úrovni, aby při zachování technologické kázně plně uspokojil uživatele bytu.

Vcelku možno tvrdit, že se kvalita bytové výstavby zlepšuje. Jednak máme víc zkušeností s prefabrikací a dnes také účinněji působí odběratelskododavatelské vztahy, zejména u družstevníků. Družstevníci mnohde pečlivě hlídají průběh stavby a tím předcházejí dodatečným sporům o závady. V minulých letech jsme začali připravovat povinné zkoušení některých vybraných materiálů. To také přispělo ke zlepšení kvality. V posledním čtvrtletí letošního roku již budeme ověřovat metody kontroly pro povinné zkoušení celých bytů. Tuto kontrolu provedeme v plném rozsahu co nejdříve, což rovněž jistě přispěje k dalšímu urychlení procesu kontroly stavění. Významným opatřením také bude, že naše podniky a s nimi všichni dodavatelé převezmou tříletou záruku za byty. Toto opatření bylo dlouho projednáváno zejména s dodavatelskými organizacemi z průmyslu, které se mu pro tvrdý ekonomický dosah bránily.

Rozmlouval dr. K. DĚDÁČEK

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 30. října 1968, str. 5

2/328/XI

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 30. října 1968, str. 5. 3/328/XI

Na miskách vah

NINA SVOBODOVÁ

V polovině října prošla tiskem zpráva, stejně zajímavá jako závažná. Česká část předsednictva Svazu spisovatelů podala předsedovi Národního shromáždění návrh na zrušení trestu smrti. Tento návrh vytryskl z myšlenky velice ušlechtilé. Z vědomí skutečnosti, že člověk nemá práva brát život. Z pocitu odpovědnosti za společnost, za národní celek. A mně se náhle vybavila před očima alegorie spravedlnosti — vážná postava s vahami v ruce, motiv tolikrát zpracovaný výtvarným uměním.

Dvě misky vah... A za nimi se promítly tváře a charaktery žen, které vztáhly ruku na život bližního, byly odsouzeny pro zločin vraždy a trest si odpykávaly v „nápravných zařízeních", společně s politickými vězeňkami. Neboť v době deformací byla taková praxe, že jsme sdílely světnici i dílnu právě s vražedkyněmi.

Setkala jsem se s činy, které budily hrůzu i lítost. Vraždy ve své podstatě běsovské, hraničící přímo s posedlostí, pak vraždy ze žárlivosti i z chtivosti majetku, z rodinného rozvratu nebo z částečné debility. Veliké procento tvořily vraždy spáchané na dětech. Na tvorečcích důvěřivých, bezbranných, kteří na své křehké bytůstce odnášeli manželský rozvrat rodičů a překáželi matkám do nových manželství nebo jen při navazování víceméně trvalých lásek. Nejednou bylo takové dítě dlouho surově mučeno, než dotrpělo...

Tresty byly vyměřovány v různé výši a způsob, jakým odsouzené pohlížely na svůj čin, byl rovněž různý. Některé opravdu litovaly, chovaly se skromně, většinou bývaly ponořeny do sebe. Jedna poměrně mladá žena vždy večer dlouho pozorovala své ruce. Byl to pohled vytřeštěný a celkem hezká tvář nabývala propastných stínů. Lady Macbeth... A přece tato prostá žena o Macbethu ani neslyšela, natož aby jej byla viděla na jevišti.

Jiné čin zaplašily, připisovaly jej spoluvinníkům ať již skutečným nebo smyšleným, některé se vymlouvaly na bídu, ačkoli uměly pracovat, a kdyby se byly odtrhly od mužů pijanů a surovců, byly by mohly děti užívit.

Snad by byl pro širší veřejnost zajímavý i způsob, jak se prováděl „výkon trestu" v době deformace. Vražedkyním bylo záměrně vštěpováno, že ony zabily jen jednoho (dva, tři nebo čtyři lidi), ale „ty politické" chtěly „zavraždit celý národ". Dodnes nevím, jak asi chtěly ten národ zavraždit ženy, odsouzené v padesátých letech na desítky roků jen proto, že žádaly dodržování lidských práv, kritizovaly deformace či byly jen podezírány, že by kritizovaly. Samozřejmě byly vražedkyně zařazovány na práce spojené s určitými výhodami, tedy vařily ve vězeňských kuchyních a některé se dostaly i na ošetřovnu, kde například nebylo dovoleno působit starší, zkušené lékařce, která nadto měla za sebou několik let koncentračního tábora v druhé světové válce.

Také úlevy trestu a propuštění na podmínku často řídily se podle měřítek vymykajících se normálnímu chápání. Tak byla propuštěna po několika málo letech mladá žena, jež strašlivým způsobem zabila dítě svého druha, který byl právě na vojně, pak jiná, jež bestiálně zavraždila manžela a mrtvé tělo odstranila způsobem nejdivočejších kmenů z pralesů...

Poznala jsem také mladou ženu, odsouzenou pro vraždu svého nemanželského dítěte. Dostala tři roky. Byla sice poněkud snížené inteligence, ale nedalo se mluvit o tom, že by si nebyla činu vědoma. Bydlení s ní bylo víc než svízelné. Nedbala na čistotu, pracovala velmi nedbale, ale za čas se přizpůsobila, vrhla se do práce ve smyslu hesla „množství ano, jakost k smíchu", a po necelých dvou letech šla domů, dávána za příklad chování vědecké pracovnici, odsouzené pro „podvracení republiky". Tehdy jsme se na aktivu dílny řekli tehdejšího pana pedagoga hlasitě smáli, ale jeho názor v roce 1963 platil...

A konečně jsem se setkala se sedmdesátiletou stařenou. Sennutou, tvrdé tváře, se zlýma hadíma očima. Byla odsouzena pro úkladnou vraždu svého rovněž staré přítelkyně. Tělo zavražděné bylo rozřezáno a po kusech spáleno v nějaké peci. Pachatelka se doznala jak při rekonstrukci činu tak u soudu, ale po odsouzení, když dostala dvanáct let, začala tvrdit, že je nevinná, vymáhala od spoluvězeňkyň ke své osobě nejvyšší ohledy, obtěžovala křikem, nadávkami a opilými řečmi a neustále se domáhala propuštění, obnovy řízení... Tato povedená „domácí paní z perníkové chaloupky" otrpčovala život v prvé řadě politickým vězeňkám. Ty podle ní byly povinny kdykoli psát pro ni žádosti, starat se o její pohodlí, snášet každý rozmar této stvůry, která také neustále něco na ně vymýšlela a žalovala.

Těchto několik podob mně vytanulo na mysli při zprávě o návrhu Svazu spisovatelů. A jako spisovatelka, byť i nečlenka Svazu, dovolují si i já říci své slovo. Návrh je velice ušlechtilý. Jistě chce docílit, aby se v našem národě nikdy neopakovaly strašné popravy politických vězňů z padesátých let. Ale je třeba také zamezit růst zločinnosti. A proto, dojde-li k zrušení trestu smrti, bylo by nutné postihnout úkladné vraždy skutečným doživotím, ne pouze patnácti léty „odnětí svobody", a vyloučit je z jakýchkoli úlev, amnestií nebo podmíněného propuštění. Vždyť všeměchem amnestie je možno nazvat onu amnestii z roku 1965, kdy zcela v duchu vládnoucí deformace byly propuštěny právě ty, které měly spoluúčast na vraždách.

Věřím, že naši zástupci v Národním shromáždění jistě budou věnovat zrušení absolutního trestu svou nejbedlivější pozornost. A věřím, že rozhodnou moudře, v souladu se zákony lidskosti i spravedlnosti. Misky vah se zachvívají. A nad těmi miskami se mně promítá soška gotického Krista ze Staroměstské radnice. Býval pod ní nápis: Judicate juste. Soudte spravedlivě. Ano, právě nyní víc než kdy jindy soudte opravdu spravedlivě, synové národa svatováclavského.

POZNÁMKA EVALUACE: Spisovatelka Nina SVOBODOVÁ, byla zatčena 23.12.1949 a vězněna do roku 1967. Podrobnosti v článku "Zamřížovaný čas Niny Svobodové" LD. 18.7.68.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 1. listopadu 1968, str. 3.

4/328/XI

Budou Literární listy?

(Ju): Ano, budou, ale samozřejmě ne pod starým jménem. Čtenáři se s nimi setkají pod názvem LISTY, aniž by však v nich nalezli některé nepříjemné obsahové a koncepční změny, které by očekávali. Jak je jistě známo, po srpnových událostech byly Literární listy zastaveny z vlastního rozhodnutí Svazu čs. spisovatelů. Bylo však požádáno o registraci nového týdeníku pod názvem Listy a po delším čekání bylo dáno definitivní placet s platností od 1. listopadu. Je jistě potěšující, že staronový časopis dostává do vínku opět šéfredaktora Milana Jungmanna, jemuž věrně po boku stojí původní redakce s původní redakční radou, která je navíc rozšířena o J. Seiferta, A. Klimenta, J. Frieda, M. Uhdeho, I. Kříže a I. Vyskočila. Kontinuitu svobodného ducha však nepotvrzuje pouze zmíněné původní vedení, ale i koncepce časopisu. Listy, které zachovají charakteristické záhlaví tentokrát s jediným t, hodlají dělat aktuální kulturní politiku. Protože nechtějí konkurovat Politice či Reportéru, soustředí se na politické otázky ve smyslu objasňování základních problémů našeho společenství prostřednictvím článků filosofického, historického, sociologického a kulturního charakteru. S tímto záměrem koresponduje i snaha publikovat veřejnosti neznámé dokumenty našich moderních dějin v časovém rozmezí od r. 1918 až po současnost. Své místo budou mít v Listech také závažné zahraniční kulturně politické články, aby tak byla zachována kontinuita s proudem světové literatury. Povídky, recenze knih našich i cizích autorů, oblíbená rubrika „dopisy čtenářů", satira Hašákova a řady Stejgrovy, to vše zůstává. Naši veřejnost bude jistě zajímat, co přinese první číslo Listů, které vyjde ve čtvrtek 7. listopadu. Bude to především velká stať K. Kosíka „O české otázce", povídka J. Beneše, článek V. Závady a J. Seiferta a rozhovor s Jacobsonem o české kultuře. Je také více než pravděpodobné, že v Listech budou opět publikovat A. J. Liehm a L. Vaculík, kteří členy redakce Listů zůstali.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 1. listopadu 1968, str. 3.

5/328/XI

Poznámka ke dni

Nad otázkami emigrace

SRPNOVÝ PŘÍCHOD cizích vojsk zastihl v západních státech desetitisíce našich občanů, kteří tam dělí na turistických nebo služebních cestách. Po dnech a třeba i týdnech váhání se naprostá většina těchto spoluobčanů vrátila domů a ujala se opět své práce. Přesto zůstávají ve světě stovky, nebo snad tisíce lidí, kteří už dnes jsou rozhodnuti se nevrátit. V letech 1964 až 1967 se počet vystěhovalců pohyboval mezi pěti až devíti tisíci jednotlivců ročně, v roce 1968 bude toto číslo zřejmě vyšší. Nejspíše zaznamenáme nejvyšší emigrační vlnu od roku 1948.

Ti spoluobčané, kteří zůstali v cizině anebo kteří tam po srpnových událostech odcestovali, byli vedeni různými pohnutkami. Někteří byli ovlivněni obavami o svou osobní bezpečnost; jak se ukázalo, tyto obavy byly bezpředmětné. Jiní odešli proto, že v nových poměrech by nemohli účinně prosazovat své politické koncepce. Další, zvláště mladí lidé, byli vedeni svými romantickými sklony, touhou po dobrodružství, po poznání světa. Vedle toho však zůstává určitá skupina občanů, jejichž odchod byl motivován sociálními jistotami, totiž vyhlídkou na lepší existenční uplatnění. Týká se to zvláště vysoce kvalifikovaných pracovníků, jako vědců, lékařů, konstruktérů apod.

Ať srovnáváme naše poměry se situací v západních zemích nebo se situací ve většině socialistických států, v obou případech dospíváme k závěru, že u nás stále ještě panuje největší platová uniformita a že v naší republice není práce vysoce kvalifikovaných odborníků oceňována tak jako jinde ve světě. To je fakt, který je všeobecně znám, který nelze utajit a který ovlivňoval rozhodování četných jednotlivců. Připomeňme k tomu nevraživou a podezřívavou atmosféru, kterou ve vztahu k vědcům a k jiným odborníkům vytvářeli a pěstovali někteří představitelé dřívější politického a státního vedení.

V období nastupující vědeckotechnické revoluce je pro nás odchod každého odborníka značnou ztrátou, která oslabuje naše vyhlídky na překonání ekonomického a technického zpoždění za nejvyspělejšími zeměmi světa. Jestliže má některý jednotlivec výhrady k současné politické koncepci našeho státu, lze to těžko překlenout poněvadž tvůrčí práce nelze nadekretovat. Postupem času bychom však měli odstranit důvody k výtkám, že socialistický systém neoceňuje odbornou a kvalifikovanou práci tak jako jiné země. Zatím je tato výtka totiž oprávněná. (vs)

VEČERNÍ PRAHA, 31. října 1968, str. 3. 6/328/XI

Moji anonymové!

Ostrovuji-li vás »moje«, myslím to ovšem v tom slova smyslu, že píšete m n ě — a v žádném jiném. A odpovídám-li na vaše dopisy v novinách, je to jen proto, že jinak vám odepsat nemohu. Anonymní je — jak známo — bezejmenný, nepodepsaný; či adresu bych na dopisní obálku napsala? A pokud se vám snad zdá, že není závořilé odpovídat několika písatelům najednou, ujišťuji vás, že je to v tomto případě docela dobře možné, protože se sobě podobáte jako vejce vejci. Nechci tím říci, že těch několik nepodepsaných dopisů pochází z jednoho centra, i když i to je možné; chci tím říci, že mluvíte stejným jazykem, tou známou řečí anonymů, v níž se snoubí nemohoucnost a hrubost s nepřítomností jakýchkoliv argumentů a většinou i se špatným pravopisem.

K tomu vašemu článku by bylo dobré, kdybyste dali podnět generální prokuratuře ke stíhání těch, kteří jsou vinni smrtí některých našich občanů. Jako viníky označte t. zv. Legální vysílání čs. rozhlasu, žurnalisty a spisovatele i redaktory hromadných sdělovacích prostředků, a to proto, že svým bezmezným štvaním dohnaly tyto občany k činům proti spřáteleným armádám. Kdyby nebylo vám podobných písálků a hlasatelů nepravd a polopravd nemohlo by to s našimi občany skončit tak tragicky. Chcete snad podobnými články jako byl tento váš poslední vypočat další tragédie? Krávo a šťváčko, provokatérko! Nestačilo snad poslední tragické zakončení? Komu sloužíte? Komu to pomáhá? Jestli již nedovedete napsat nic jiného tak toho raději nechte vůbec, nic se nestane. I když nejsem sprostý musel jsem použít výše uvedené nadávky, protože nic jiného se na vás nehodí.

Moji anonymové!

Je mi pochopitelný ten nový příliv sil do vašich žil. Chápu vaše pohnutky a není-mi neznámá vaše logika. Až do ledna t. r. patřilo přece v určitých kruzích k dobrému tónu svalovat vinu za cokoliv na novináře, umělce a inteligenci vůbec. Jen jedno mi u vás není jasné, a to bych ráda věděla: máte-li dnes ten elán a tu ráži, vládnete-li — podle mého mínění — tak pádnými argumenty a je-li pravda a síla na vaší straně, p r o č své názory nepodepisujete plným jménem, tak jako je podepisuji já?

OLGA ŠULCOVÁ

POZNÁMKA EVALUACE: Článek Olgy ŠULCOVÉ, na který se odvolává článek shora, jsme uveřejnili v PŘEHLEDU TISKU č. 307/68 31

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 1.11.68, str. 4.

Václav Černý přednáší na KU

(gf): Po dvacetileté nedobrovolné přestávce vrací se na filosofickou fakultu Karlovy university přední komparatista světového jména prof. dr. VÁCLAV ČERNÝ. Na universitu přichází po zahraničním působení v roce 1938; ihned po válce je v roce 1945 jmenován profesorem dějin srovnávacích literatur. Třebaže jeho pedagogická práce byla dvakrát násilně přerušena, poprvé válkou a podruhé nástupem stalinského dogmatismu, přece vykonal kus neobyčejně prospěšné práce. Přitom je třeba zdůraznit, že na jeho žáky měla kladný vliv nejen jeho odborná erudice, ale především příklad morální pevnosti, kterou osvědčoval ve zvlášť těžkých podmínkách. Dnes jsou tedy na filosofické fakultě KU obnovovány přednášky ze srovnávací a obecné literatury. Ve středu 6. listopadu zahájí prof. dr. Václav Černý své čtení, věnované Soustavným dějinám obecné literatury naší kultury.

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 1.11.68, str.5

Tvář opět živá

(ju): První číslo třetího ročníku časopisu TVÁR přináší v širším rozsahu než dříve studie a eseje z oblasti filosofické, literárněkritické, výtvarné i dobově aktuální, jakož i ukázky z tvorby beletristické. Soudobou prozu zde zastupují Z. Hejda a J. Kubišta. Výbor z deníkových sešitů J. Hanče bude pokračovat ještě v příštích číslech, takže čtenáři se budou moci seznámit obsáhleji s prací tohoto neprávem opomíjeného autora. Dosud nepublikovanou novinkou bude Demlova próza Nocleh předposlední. Překladová beletrie je zastoupena Beckettovou rozhlasovou hrou Slova a hudba. Esej L. Hejdánka se vrací k filosofickému odkazu E. Rádla, B. Doležal se pokouší o interpretaci Weinerova cyklu Mrtví ptáci.

VEČERNÍ PRAHA, 30. října 1968, příloha Družstevník.

7/328/XI

JAK ZALOŽIT NOVÉ DRUŽSTVO?

7 rad pro zájemce

Jak založit nové družstvo? V tomto článku vám dáme několik rad, jak postupovat. Co tedy dělat?

1. **Kolektiv zájemců** — zakladatelů družstva se sejde a společně projedná základní předpoklady činnosti družstva, zejména předmět a rozsah podnikání, předpokládaný počet členů a jejich potřebnou kvalifikaci, odbyt svých výkonů a materiální zajištění činnosti včetně provozních místností, zařízení a finančních prostředků.

2. **Zakladatelé zvolí ze svého středu přípravný výbor** (3členný až 5členný) v čele s předsedou, který až do ustavující členské schůze řídí všechny přípravné práce.

3. **Přípravný výbor** (jeho předseda) projedná předběžně založení družstva s městským sekretariátem Svazu výrobních družstev v Praze 1, Bolzanova ul. 3 (telefon 22 68 31—5), jde-li o družstvo se sídlem ve Středočeském kraji s krajským sekretariátem SVD v Praze 1, Hybernská 12 (telefon 22 42 33, 22 43 31) nebo přímo v organizačním oddělení ústředí svazu Praha 1, Hybernská 18 (telefon 24 37 41). Informace dostanete každý pracovní den od 7 do 15 hodin.

4. V přípravném řízení jsou společně projednávány základní podklady, které vypracuje přípravný výbor v dohodě s ostatními zakladateli (podle potřeby za pomoci svazu).

Jde o:

- **přehled o členské základně, seznam uchazečů s podpisy a osobními údaji;**
- **návrh stanov družstva (možno využít vzorových stanov výrobního družstva, vydaných Svazem výrobních družstev);**
- **úvahu o hospodářském rozvoji družstva a jeho předpokladech (předmět činnosti, zásobovací a odbytové předpoklady, umístění, zajištění zařízení, předběžná finanční bilance atd.);**
- **doklady o požadované kvalifikaci těch členů, kteří mají vykonávat takové odborné činnosti, pro něž je kvalifikace stanovena;**
- **povolení pro provozování těch činností, které vyžadují podle předpisů zvláštní povolení;**
- **osvědčení o způsobilosti provozoven a zařízení především z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví (§ 4 zákona č. 20/1966 Sb.);**
- **písemný souhlas odboru oblastního plánování NVP, že nemá námitky k umístění nového družstva (§ 8, odst. 2 zákona č. 111/1967 Sb.). Mimo Prahu se to nevyžaduje.**

Po společném projednání těchto podkladů vydá městský (krajský) sekretariát SVD, popř. ústředí svazu v Praze přípravnému výboru souhlas ke konání ustavující členské schůze družstva.

5. **Ustavující členská schůze** svolaná přípravným výborem projedná a schválí zprávu, přijme zájemce za členy družstva na základě členské přihlášky, projedná a schválí stanovy včetně názvu, sídla a předmětu činnosti, zvolí orgány družstva, projedná plán činnosti na běžný rok, rozhodne o členství družstva ve Svazu výrobních družstev a projedná další otázky. Zvolené orgány po schůzi provedou volby funkcionářů a projednají zásady další činnosti.

6. Nové družstvo právně vznikne a může zahájit činnost registrací v podnikovém rejstříku, který pro obvod městského a krajského soudu v Praze vede obvodní soud pro Prahu 1. K návrhu na zápis přiloží představenstvo družstva souhlas svazu ke zřízení družstva, který po ustavující schůzi vydá družstvu městský (krajský) sekretariát či ústředí svazu v Praze.

7. Zahájení činnosti oznámí družstvo všem zainteresovaným orgánům a organizacím, zejména příslušnému MNV a ONV a pobočce St. banky čs., resp. Státní spořitelny, s nimiž naváže spojení. Svazu výrobních družstev předloží prostřednictvím městského (krajského) sekretariátu přihlášku za člena. Orgány svazu poskytují novým družstvům podle možností všestrannou pomoc.

OBRANA LIDU, č. 43/68, 2. listopadu 1968, str. 1. a 4.

Jablko sváru?

8/328/XI

U nás se stále hodnotí a přehodnocuje. Slavné včera se mění v zítřejší hanbu. Sotva se něco u nás zrodí, už je to podrobováno drtivé kritice. Metro ještě nemáme, ale prošlo už mamutí diskusí. Také nejedna politická osobnost, včera opěvaná, skončila na politickém smetišti. Nejsme tak zdrženliví jako třeba Angličané, kteří dali historikům právo soudit až po uplynutí doby jedné generace.

V současných dnech se dostalo všeobecné pozornosti hodnocení polednového vývoje. Žádají o ně lidé ze závodů, vojáci z útvarů. Jak to vlastně bylo s polednovou politikou? Jaká to byla politika?

Kam jsme to s ní dotáhli? Tak se ptají staří ostřílení kozáci i zelenáči, kteří včera ještě hráli kuličky. Mínění o polednovém vývoji se tak polarizují, že je někdy i ohrožena naše jednota. Nebude-li v dohledné době vyřčeno osvobozující slovo, které poskytne bohaté zdůvodnění celého polednového vývoje — mohou nastat v naší společnosti vážné komplikace. A tak nechť si Angličané čekají ještě desítky let, my čekat nemůžeme, neboť národ ke svému životu potřebuje znát, vědět na čem je.

Slyšel jsem řadu úvah, že překotné hodnocení polednového vývoje by stranu zavedlo do bezbřehých diskusí, což by vážně narušilo její akceschopnost. Nebo jiný názor: kritické hodnocení polednového vývoje by vážně podkopalo autoritu dnešního vedení.

Autoři podobných tvrzení jsou tedy více méně pro uvalení politické karantény na hodnocení Ledna. Myslí to dobře, obávají se, že to neskončí dobře, že druhá strana této kritiky zneužije a tím vrazí klín do našich řad.

JABLKO SVÁRU?

Současně s tím však začínají sem a tam se organizovat akce různých skupin, které vehementně se nejen dožadují hodnocení Ledna, ale i samy hodnotí. Jejich závěry jsou věru nezřídka „revoluční". Domnívám se proto, že netřeba již déle čekat. V každé stranické organizaci je možné z materiálů, které máme k dispozici, udělat si seriózní rámec polednového vývoje, považovat jej za základ celkového hodnocení, které dříve nebo později udělá strana. Takové hodnocení je dnes politicky nutné, je skutečným základem jednoty strany a lidu.

Z vlastních poznatků vím, že právě v této otázce se začínají diferencovat komunisté, že na toto téma jsou vedeny diskuse v aparátu strany, mezi politickými pracovníky. Zdá se mi, že živelně sílí kritické hodnocení Ledna a nejvíce to odnášejí masové komunikační prostředky. Tam jsou kritické údery nejčastější a nejmasovější, kde kdo spěchá s radou, jak by se „to mělo dělat", co by se mělo „pouštět" a co ne, o čem psát a o čem mlčet. Upouští se však od komplexního docenění celého vývoje od Ledna. Mám za to, že se jaksi chce už už dokázat, že všechny deformace jsou samým podstatným produktem polednového vývoje a právě proto je třeba celý vývoj zavrhnout. Místy ta kritika sice takové důsledky nemá, avšak i tak vytváří přirozenou půdu pro takové hodnocení. Kritika Ledna, i dobře myšlená, není-li pevně zarámována a podmíněna komplexním rozborem, stává se základnou k pohřbení Ledna.

Myslím, že se strana nemusí bát kritického hodnocení tohoto období. V této kritice totiž Leden vyzní jako významný pokus, jedinečný experiment, který měl vyřešit dlouhodobé rozpory naší socialistické společnosti. Polednový vývoj je duchovní vklad, pokus, nad kterým ztrnul svět. Objevilo se něco, nad čím nepřátelé socialismu stáli v rozpacích, neboť s takovým protivníkem dosud neměli tu čest: humanistický socialismus. Socialismus, tvořený všemi a určený všem. Tuto podstatu musíme bránit. Je to Rubikon, za který n e l z e ustoupit. A není kam, poněvadž jde o přání a vůli našeho lidu, a to, myslím, nakonec chápou a potvrzují i naši přátelé, socialistické země.

Právě tato skutečnost postavila stranu znovu na nohy. Chyby, iluze, nedomyšlení a improvizace — to je jen přirozený důsledek složitosti úlohy, kterou jsme řešili. Proto to jedinečné poznání, že nemůžeme jít jinak, než v šlépějích Ledna. Přes všechny problémy, přes všechna nedorozumění i tragédie — n e m ů ž e m e o b r á t i t a vrátit se. Každý takový obrat byl v historii vždycky katastrofou. Každá restaurace starého vrhla společnost o staletí zpět. Nedopusťme, aby chyby a omyly se staly jediným a hlavním výsledkem a kritériem Ledna. Usilujme a neopusťme tuto orientaci, i když očištěnou a rozvrženou na delší období. I v tom také spočívá jeden z kořenů jednoty.

Ppłk. Václav SMRKOVSKÝ

OBRANA LIDU, č. 43/68, 2. listopadu 1968, str. 4.

9/328/XI

OBRANA LIDU, č. 43/68, 2. listopadu 1968, str. 4.

Stanovisko komise hlavního výboru KSČ Vojenské politické akademie KLEMENTA GOTTWALDA

k podčárníku moskevské PRAVDY

V podčárníku moskevské Pravdy ze dne 27. září t. r. pod názvem „Rozbití cílů reakce" upozorňují autoři Antonov a Viktorov na právě vydanou informační brožuru skupiny sovětských novinářů „K událostem v Československu". V podčárníku se mimo jiné tvrdí, že „skupina vědeckých pracovníků pražské Vojenské politické akademie vypracovala dokument pod názvem „Poznámky k rozpracování akčního programu ČSLA". Autoři navrhovali vystoupení Československa z Varšavské smlouvy, akce směřující k její likvidaci, navrhovali zaujmout pozici — důsledné neutrality v zahraniční politice ČSSR".

Hlavní výbor KSČ VPA KG, který se tímto obviněním zabýval na svém zasedání dne 15. 10. t. r., se usnesl ustavit komisi, která by objektivně prozkoumala proskribovaný dokument „Poznámky k rozpracování akčního programu ČSLA" a výsledky šetření zveřejnila.

Komise po skončení šetření konstatuje s plnou odpovědností, **že dokument, na nějž se odvolává podčárník Pravdy, neobsahuje žádný politický požadavek vystoupení Československa z Varšavské smlouvy nebo dokonce jeho neutralitu.** Zmíněný dokument byl jako diskusní materiál rozmnožen v počtu 50 výtisků pouze pro vnitřní služební potřebu. Odpovídal plně účelům, pro které byl určen, že nadhazoval mimo jiné otázku alternativ bezpečnostních systémů v Evropě, které by mohly přijít v úvahu v příštích deseti až patnácti letech. Pro odborníky dostatečně zřetelně, i když tezovitě, navazoval na dokumenty a návrhy formulované vládami socialistických zemí nebo komunistickými stranami již dříve. V souladu s Bukurešťskou deklarací států Varšavské smlouvy z roku 1966 a závěry konference komunistických a dělnických stran v Karlových Varech v roce 1967 uvažoval o eventualitě rozpouštění bloků a jejich vojenských organizací. O možnostech neutralizace území a neutralitní politiky některých zemí v budoucnu se zde uvažuje v souvislosti s důsledky, které by mohl takový systém přinést tím, že by zahrnul i NSR, vytvořil předpoklady odchodu amerických vojsk z Evropy a tím otevřel i větší prostor evropskému pokrokovému hnutí. (Tyto úvahy se tedy pohybovaly ve shodné myšlenkové linii s plánem Rapackého či Gomulky. Navazovaly rovněž na myšlenky obsažené v novoročním projevu soudruha Ulbrichta v r. 1968 a na prohlášení vlády NDR Výboru 18 zemí ze 7. 3. 1967, kde se nadhazuje možnost, že „vlády obou německých států uzavřou smlouvu, v níž se zaváží, že společně a současně přijmou status mocnostmi zaručené neutrality".)

V diskusním materiálu VPA se konstatuje jednoznačně, že vojenská politika ČSSR musí vycházet ze spojenectví se Sovětským svazem a ostatními zeměmi Varšavské smlouvy. Tohoto názoru jsou vědečtí pracovníci VPA i nyní. Musejí si ovšem klást otázku, zda upevňování tohoto spojenectví v myslích našeho lidu mohou posloužit lehkovážná tvrzení, jakých používají autoři informační brožury „K událostem v Československu".

Komise zároveň sděluje, že originál dokumentu „Poznámky k rozpracování akčního programu ČSLA" je uložen na vědeckém oddělení VPA KG, které je ochotno poskytnout jej k prozkoumání vyšším stranickým nebo státním orgánům ČSSR.

Za hlavní výbor KSČ
Vojenské politické akademie
Klementa Gottwalda
komise:

Jaroslav Valeš
člen HV KSČ

Jaroslav Ondra,
člen HV KSČ

Jan Sodomka,
člen HV KSČ

VĚDCI HOVOŘÍ O TAK ZVANÉ »BÍLÉ KNIZE«

10/328/XI

Bývá zvykem mezi kulturními národy a tím spíše mezi bratrskými národy vyměnovat si názory pomocí ověřených fakt, důkladných analytických rozborů, na základě obecně platných principů etiky. To vše chybí právě publikaci vydané nedávno „tiskovou skupinou sovětských žurnalistů" s názvem „K událostem v Československu" (Moskva 1968). Redakce REPORTÉRA neměla v úmyslu vracet se k práci sovětských žurnalistů; jejich kniha je však rozšiřována na území ČSSR i v češtině, byla přeložena i do jiných jazyků a je rozesílána do celého světa. To samozřejmě situaci podstatně mění a nemáme právo k nepodloženým tvrzením, polopravdám a výmyslům mlčet. Uveřejňujeme proto názory několika skupin odborníků z akademických vědecko-společenských pracovišť — sociologů, ekonomů, filosofů a historiků. Čtenářům pak doporučujeme, aby si publikaci „K událostem v Československu" obstarali a konfrontovali její obsah i míru serióznosti se skutečností obecně známou. Stanoviska našich vědců tuto obecně známou skutečnost shrnují a znovu připomínají.

I. STANOVISKO SOCIOLOGŮ

Obsahová analýza tohoto dokumentu by vyžadovala minimálně jednotýdenní práci vzhledem k tomu, že již namátkové srovnání ukazuje, že řada faktů je smyšlených nebo zkreslených, řada citátů vytržených z kontextu, takže dostávají přímo opačný smysl, řada hodnocení a závěrů pak spočívá na zásadní neznalosti čs. skutečnosti jak historické, tak aktuální a na velmi povrchní znalosti marxistické teorie. Marxistickou terminologií se operuje zcela libovolně, takže dochází jak ke zkreslení marxismu, tak faktických souvislostí. Z tohoto důvodu pro krátký časový termín se soustředíme pouze na stručnou analýzu metodologických východisek a postupů, na jejichž základě byl dokument zpracován a které určují celkově jeho kvality i jeho funkční zaměření.

■ ■ ■

V úvodní části charakterizují autoři svůj sborník tak, že jim jde především o publikaci důkazů, a to dokumentárních, přesvědčivých a nesporných, přičemž spojitosti ponechává k pozdějším analýzám a hodnocením. Materiál přesvědčuje o tom, že po faktologické stránce dokument neobstojí a že skutečnou analýzu spojitostí nahrazují autoři dokumenty subjektivisticky smyšlenými a nedoloženými. Autoři provádějí ve sborníku soustavné hodnocení nejrůznějších, povrchně získaných materiálů ze všech úseků společenského života — z filosofie, sociologie, politické ekonomie, vnitřní a mezinárodní politiky a dalších úseků — a tím se snaží zastupovat práci celého štábu odborníků. Je přirozené, že takovéto analýzy nesou markantní znak nejen povrchnosti, ale přímého dilletantství. V materiálu se objevují přímo školské prohřešky proti logice, proti základním tezím marxistické teorie a porušují základní pravidla publicistické etiky. Za těchto okolností v čs. kulturním kontextu uvádí dokument v pochybnost serióznost novinářské práce v Sovětském svazu vůbec a tím nezodpovědně poškozuje československo-sovětské vztahy. Vzhledem k tomu, že materiál obsahuje zkreslení nebo popření faktů, které jsou prokazatelně známy celé naší veřejnosti a mohou být svědecky doloženy a současně je přitom rozšiřován sovětskými jednotkami v naší veřejnosti, máme vážné obavy, že podstatně sníží beztak již obtížné úsilí o přátelství mezi čs. a sovětským lidem. Materiál především neobstojí před faktologickou analýzou. Obsahuje

a) některé do očí bijící nepravdy a přímo lži: musí být otřesné pro každého občana ČSSR číst tzv. kapitolu „Lež — zbraň kontrarevoluce". Bezpochyby každému z nich utkví v paměti věta, kterou charakterizuje tisková skupina sovětských novinářů činnost legálních čs. tiskových orgánů: „Lež, lež a zase lež... bezostyšná, hnusná, někdy až neuvěřitelná". Každý z nás, kdo prožil srpnové události v Československu, se bude ptát, kdo vlastně lže. Namátkově uvádíme nejotřesnější skutečnosti, jež jsou v tomto materiálu označeny jako lži: „...střílela do dětské nemocnice na Karlově náměstí. Střílela v bezprostřední blízkosti i ze střechy sousedního domu. Okna jsou rozbita, právě tak stropy a drahé lékařské zařízení". Dnes byla do nemocnice v Praze dopravena 22letá žena ve vážném stavu. Byla zasažena dávkou z okupantského samopalu, když chtěla nastoupit do tramvaje". „V Košicích zabili okupanti dva chlapce. Další dva jsou zranění Při vstupu do Liberce bylo šest lidí zabito a 17 raněno".

b) V materiálu se opakují některá obvinění, která byla oficiálními místy československými a v některých případech i sovětskými plně vyvrácena. Jde o údajné sestřelení vrtulníku v Kostomlatech, údajné nalezení zbraní v ministerstvu zemědělství, o nichž bylo prokázáno, že jde o zbraně lidových milicí, tajné skladiště zbraní v pražském domě novinářů.

c) V materiálu se zásadně směšuje období před 21. srpnem a období po vstupu vojsk Varšavské dohody. Je pochopitelné, že vstup vojsk Varšavské dohody působil otřesně na celý lid Československa, který nemohl pochopit důvody tohoto zásahu, a že vzbudil sérii emocionálních reakcí, které byly podporovány navíc rozporem mezi situací, jak ji viděl čs. občan na vlastní oči, a informacemi tisku spojeneckých zemí. Spontánní protestní akce našich občanů proti vstupu armád Varšavské smlouvy jsou v materiálu interpretovány jako argumenty, které mají dokazovat organizovanou přípravu tzv. kontrarevoluce.

d) Faktický materiál je dále znehodnocen i tím, že citáty, které mají dokazovat ideologickou a politickou přípravu kontrarevoluce, jsou hrubě zkresleny jednak tím, že jsou neúplné, jednak tím, že jsou úplně vytrženy z kontextu, takže nabývají přímo opačného smyslu, než v jakém byly publikovány. Namátkou uvádíme nejmarkantnější, tj. citát doc. Vejvody z Rudého práva ze 16. 5. — str. 42; citát z Brodského na str. 74 (české vydání). Z tohoto hlediska by bylo zapotřebí provést kontrolu všech citátů.

■ ■ ■

a) Naprosto nepřijatelný z hlediska gnoseologicko-etického je způsob argumentace ve sborníku používaný. Ve sborníku se soustavně všechny negativní projevy, byť i nahodilé, bez vysvětlení souvislostí klasifikují jako faktický stav, charakterizující celou čs. společnost a naopak všechny pozitivní jevy jako — setrvávání na pozicích socialismu, podpora KSČ, spojení strany s pracujícím lidem apod. — se označují zcela svévolně za tzv. masku údajné kontrarevoluce. Tam, kde chybí faktický materiál, odvolávají se autoři na nezjevný a pokojný mírový charakter kontrarevoluce, takže i nedostatek faktického materiálu pro důkaz kontrarevoluce se používá jako důkaz její existence. Tímto způsobem je ovšem možno zdiskreditovat jakoukoli společnost a jakékoli sociální hnutí. Tyto metody tak typické pro antikomunistické formy buržoazní propagandy jsou bytostně cizí marxismu a socialismu. Použití těchto metod u sovětských publicistů, kteří by měli reprezentovat marxistický typ propagandy, je přinejmenším zarážející.

b) Stejně zarážejícím a přímo otřesným způsobem působí v naší socialistické společnosti, jestliže autoři sborníku bez dalšího používají citátů z buržoazního imperialistického tisku a výroků buržoazních, často i velmi zdiskreditovaných politiků bez jakéhokoli kritického rozboru — jako přímých argumentů pro existenci negativních, kontrarevolučních, antisocialistických, antikomunistických elementů v ČSSR. Každému občanu v naší republice je jasné, že přání buržoazních politiků se nespočetněkrát stávala i o čem jejích myšlenek a že se ani v minulosti neštítili použít zkreslených fakt

ke zdisk[illegible]tování skutečnosti i osob nepříjemný[illegible] kapitalismu.

c) Aut[illegible] zřejmě nestačili na analýzu skutečný[illegible] souvislostí mezi fakty, nebo prostě [illegible]ili žánr[illegible]lakové soudržnosti, ale přes[illegible]to samovolně komentují [illegible] pro[illegible]pravného mučícího schématu [illegible] občana se zvláště citlivě dotýkají [illegible]konstruované spletitosti mezi neonacis[illegible]ovanišisty a mezi procesem obrody [illegible]R.

Dilletantství autorů se projevuje zejména v těch pasážích, kde se pokoušejí o ideologickou analýzu obrodného procesu v ČSSR. V materiálu se soustavně vydává kritika konzervativních tendencí uvnitř KSČ a jejich nositelů z předlednového období za útok proti KSČ. Rovněž tak se kritika byrokratických metod uplatňování vedoucí úlohy strany z předlednového období vydává za kritiku vedoucí úlohy strany vůbec. Autoři zřejmě natolik ztotožňovali byrokratické metody uplatňování vedoucí úlohy strany s obecnými principy socialistické společnosti, že ztratili ze zřetele skutečný obsah vedoucí úlohy komunistické strany v socialistické společnosti, formulovaný zcela jasně klasiky marxismu-leninismu. Ze stejných zdrojů vychází i negativní kritika čs. úsilí o úzké spojení členů KSČ s nečleny strany, které se v materiálu vydává za ideologickou zbraň kontrarevoluce, ačkoli stačí být i jen školská znalost tézí marxismu-leninismu k pochopení, že tato téze je jednou ze základních, obecně platných tézí, určujících politiku revoluční dělnické strany. Autorům zřejmě zůstaly skryté nesčetné obsáhlé pasáže z Marxe i Lenina o spojitosti demokracie a socialismu a setrvávají proto na primitivní vulgární pozici, zlotřebňující jakoukoli demokracii s buržoazní demokracií.

Stejně naivní je způsob kritiky Šikova ekonomického modelu, zejména potud, pokud se koncepce socialistické společnosti jako společnosti vyrábějící zboží považuje za koncepci revizionistickou. I zde chybějí autorům základní znalosti prací Marxových a zejména Leninových, kde je právě socialismus charakterizován jako společnost, v níž je zboží vyráběno a kde tudíž existují a musí existovat tržní vztahy.

Autoři zřejmě zaměňují model socialismu a model marxismu, což se projevuje v části, kde kritizují údajnou „novou variantu" marxismu v ČSSR. Z citátů, které jsou na důkaz této téze uváděny, vyplývá buď, že naši politici a teoretikové žádali tvůrčí rozvoj marxismu, což je samozřejmě tisíckrát opakovaný marxistický požadavek na rozvoj vědecké teorie vůbec a na marx[illegible]skou teorii zvlášť, nebo v druhém př[illegible]adě se hovoří o specifických rysech soc[illegible]smu v ČSSR, které odpovídají specifickým, aktuálním nebo historickým podmínkám ČSSR. I v tomto případě jde o samozřejmý postulát marxistické teorie. Pro nějakou „novou variantu" marxismu specificky českou nepodali autoři ani jediný důkaz.

Stejně naivní a dilletantské je zaměňování pojmu „politický systém socialismu" a „společenské zřízení". Autoři nepochopili, že v ČSSR šlo o návrh na nový, lépe fungující politický systém socialistické společnosti, a domnívají se, že tam, kde se hovoří o změně politického systému, mají čs. teoretici a politikové na mysli změnu společenského zřízení v ČSSR, tudíž návrat ke kapitalismu. I v tomto případě jde o školský příklad teoretické naivity.

Z textu je dále zřejmé, že autorům sborníku chybějí základní informace o dosavadním politickém systému v ČSSR. Na celé řadě míst kritizují autoři pluralismus politických stran jako výmysl kontrarevoluce a ignorují to skutečnost, že v ČSSR od r. 1943 takováto pluralita legálně existuje, přičemž v diskusích šlo o kritiku formalistického chápání tohoto pluralismu v předlednovém období. Československý čtenář se musí s údivem pozastavit nad odvahou autorů sborníku vydávat se za experty pro čs. situaci, jestliže se domnívají, jak vyplývá z textu, že komunistická strana ve volbách podávala samostatnou kandidátku. Na rozdíl od Sovětského svazu je známo, že v ČSSR existovala vždy jednotná kandidátka Národní fronty, kde byli zastoupeni příslušníci všech politických stran i bezpartijní, je pochopitelné, že podobné neznalosti kvalifikují pro českého čtenáře důvěryhodnost celého sborníku.

Sotva naivit z hlediska sociologické teorie i z hlediska faktických znalostí o Československu představuje pasáž věnovaná čs. mládeži. Autoři tvrdí sami, že po řadu let se projevovaly vážné nedostatky ve výchově mládeže, přitom snahu KSČ napravit tyto minulé chyby vůči mládeži hodnotí naprosto negativně a absurdně odsuzují, že se u nás „horlivě zdůrazňovalo, že staré stranické vedení opomíjelo tak závažný problém a v podstatě ani nebylo s to jej vyřešit". Byla to právě KSČ a její akční program, které zdůrazňovaly význam mládeže jako specifické společenské skupiny, která má rozhodující význam pro budoucí vývoj socialismu, a usilovaly o citové řešení všech palčivých problémů dnešní mládeže. Je podivné, když autoři kritizují snahu naší mládeže o federativní organizaci mládeže a přitom zcela zapomínají, že podobný organizační systém existuje např. v Polsku. Stejně tak je možné se ptát, zda je něco špatného na obnovení skautské organizace v ČSSR, když dosud taková organizace existuje zcela legálně právě např. v již zmíněném Polsku. Poslednové politika komunistické strany, která respektovala oprávněné zájmy mládeže, upevňovala mezi mládeží podstatně více komunistické a socialistické přesvědčení, než tak činilo staré vedení, a není její vinou, bylo-li toto úsilí narušeno.

Jako vědci a sociologové se musíme rovněž pozastavit nad tím, jakým právem označuje „tisková skupina sovětských novinářů" průzkumy veřejného mínění jednoduše bez jakýchkoli důkazů za vykonstruované. Nezbývá nám než prohlásit, že řada těchto výzkumů byla provedena vědci v Čs. akademii věd, a to se vší seriózností, jak si to žádá etika vědecké práce. Právě tyto výzkumy objektivně ukázaly ohromný růst důvěry dělníků, rolníků, inteligence a všech občanů této země v poslednovou politiku KSČ. Tyto výzkumy rovněž prokázaly zdrcující převahu socialistických sil v ČSSR, takže ani nemohly v žádném případě přispívat k ovzduší „labilita a zmatku" v zemi.

II. Z DOPISU ÚSTAVU PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ ČSAV

...po přečtení knihy „K událostem v Československu" považují odborní pracovníci Ústavu pro výzkum veřejného mínění ČSAV za nutné vyjádřit se pouze k odstavci o vykonstruovaných průzkumech veřejného mínění (str. 21 českého vydání).

Z uvedeného sice nevyplývá, že se tento odstavec týká přímo práce našeho ústavu, ale pokud jsou tím míněny výzkumy ústavu, rozhodně odmítáme obvinění, že se jedná o výzkumy vykonstruované. Výzkumy provedené ústavem byly provedeny pro ústřední stranické i vládní orgány a sloužily k jejich orientaci o mínění obyvatelstva v poslednovém vývoji. Byly provedeny s dodržením všech metodologických zásad a postupů ve všech fázích.

K dílu jako celku se nevyjadřujeme, protože se domníváme, že nejde o materiál přiměřený vědecké diskusi...

III. STANOVISKO EKONOMŮ

„Ekonomické otázky jsou v tomto materiálu zastoupeny nahodile a poměrně okrajově. Rovněž jich se týká všeobecná charakteristika — citáty z prací ekonomů jsou vytrhávány ze souvislostí, čímž dochází k jejich zkreslení, některé skutečnosti jsou tímto způsobem stavěny do nesprávného světla a některé skutečnosti jsou uváděny a interpretovány bez ohledu na situaci v jiných socialistických zemích.

V materiálu se hovoří o revizi marxisticko-leninské ekonomické teorie a tato revize se uvádí do souvislostí s ideologickou přípravou tzv. kontrarevoluce. Je nepřípustné dávat rozpracování ekonomické reformy do souvislostí s přípravou tzv. kontrarevoluce, a to nejen pro vykonstruovanost kontrarevoluce v Československu zahraničními autory, ale i pro nezbytnost změn v systému řízení hospodářství v Československu. V materiálu se záměrně opomíjí, že ekonomická reforma v Československu není plodem až poslednového období. Přitom se v knize na druhé straně poukazuje, že se v ČSSR zamlčuje, že v jiných socialistických zemích jsou prováděny neméně hluboké reformy (viz str. 92). To svědčí o tom, že nezbytnost změn v systému řízení se všeobecně projevuje ve všech socialistických zemích.

Jako hlavní příklady revize ekonomické teorie se uvádějí:

— odmítání zásad demokratického centralismu,
— popírání plánovitého řízení,
— hlásání tržního socialismu,
— revize leninských názorů na socialistickou přeměnu zemědělství,
— útoky proti soustavě mezinárodních ekonomických vztahů socialistických zemí.

Doklady, uvedené v materiálu, o takové revizi nepřesvědčují.

Nelze uvést seriózní doklad, že by byly popírány zásady demokratického centralismu v řízení hospodářství Československa. Šlo pouze o nalezení správných vazeb mezi centrem a podniky, o vyme-

zení jejich pravomocí tak, aby podniky měly větší samostatnost a aby bylo možno lépe využívat jejich iniciativu. Je to i v souladu s tendencemi jiných socialistických zemí včetně SSSR — všude se zvyšuje pravomoc podniků a využívají se ekonomické nástroje v řízení podniků. Navíc je třeba mít na zřeteli, že centralizace byla v ČSSR daleko tužší než v jiných socialistických zemích.

Všeobecně je v socialistických zemích uznáván zbožní charakter socialistické výroby. Avšak z toho vyplývá i existence socialistického trhu a nutnost s tímto trhem při plánovitém řízení počítat. Stále však slyšíme výtky o popírání plánovitého řízení a o hlásání tržního socialismu v ČSSR. Taková tvrzení nemůže seriózně uplatnit ten, kdo skutečně zná záměry čs. ekonomické reformy, jak vyplývají z usnesení ÚV KSČ a vlády k ekonomické reformě, jakož i základní práce čs. teoretiků, v nichž se rozpracovávají jednotlivé stránky ekonomické reformy.

Jedná se o socialistické zbožní vztahy a o vzájemné spojení plánu a trhu, které má sloužit k dokonalejšímu plánování, v němž se bude zabezpečovat plnění úkolů plánu pomocí ekonomických nástrojů. Socialistické tržní vztahy nemají nic společného s živelnými vztahy, vždy jde o jejich plánovité využívání, v souladu se společenskými zájmy.*)

Z toho vyplývá neopodstatněnost kritiky, že v naší ekonomické reformě jde o vytváření naprosto samostatných a nezávislých podniků na centrální sféře řízení. Rovněž je neopodstatněná kritika podniků jako tržních subjektů, neboť za situace, kdy ve všech socialistických zemích mají podniky jistou samostatnost, vystupují na socialistickém trhu jako jeho subjekty.

Výtky o revizi leninských názorů na socialistickou přeměnu zemědělství už vůbec nemají opodstatnění. Údaje o podílu socialistických zemědělských podniků na celkové zemědělské výrobě v ČSSR svědčí o naprosté převaze těchto podniků v čs. zemědělství. Tím se ČSSR výrazně liší od Polska a jiných socialistických zemí. Přitom v ČSSR nedošlo v poslednovém období k rozpadu ani jediného zemědělského družstva. Doklad, který je v materiálu uváděn (článek J. Procházky), není názorem odborníka a navíc se v něm hovoří o něčem jiném. Nehovoří se v něm o tom, má-li v Československu nadále existovat kolektivizovaná zemědělská velkovýroba, nýbrž pouze o způsobu hospodaření. Tj. staví se v něm otázka extenzivního nebo intenzivního způsobu hospodaření v oblasti zemědělství.

Považuje-li se československá kritika nedostatků dosavadní činnosti RVHP za útok proti soustavě mezistátních ekonomických vztahů socialistických zemí, pak se vědomě zapomíná, že je to právě Československo, které na základě dosaženého stupně svého rozvoje má mimořádný zájem na rozvoji mezinárodní socialistické dělby práce. Kritika neuspokojivé činnosti RVHP ostatně nebyla vedena jen z Československa. Československo se přitom domnívá, že se na výsledky vzájemných obchodních vztahů nelze dívat stále jen kvantitativně, že ve větší míře musí nastupovat hlediska kvalitativní, která by podněcovala i růst technické úrovně, specializaci a kooperaci a tím růst efektivnosti dělby práce v rámci RVHP. V těchto souvislostech se operuje i otázkami ekonomických styků ČSSR, se Západem, a tyto styky se stavějí do nesprávného světla.

Kvantitativní ani kvalitativní rozvoj svých obchodních styků se socialistickými zeměmi nemůže ČSSR zajistit bez rozvoje svých obchodních styků se Západem. Určitou techniku a suroviny, potřebné právě pro zajištění dodávek do socialistických zemí, si ČSSR nemůže zajistit v těchto zemích, ale pouze na Západě. Není přitom tajemstvím, že ČSSR byla p o s l e d n í m ze socialistických států, který upravil svoje obchodní styky se západním Německem výměnou obchodních zastupitelství. (P o l s k o v roce 1963, M a ď a r s k o a B u l h a r s k o v roce 1964, zatímco mezi ČSSR a NSR bylo obchodní zastoupení vyměněno až v roce 1967.) Operuje se rovněž s úvěry ze Západu i s jinými otázkami, jako je např. možnost poskytnutí doložky nejvyšších výhod ze strany USA. Je známo, že ČSSR se podílí na úvěrech, které NSR poskytla socialistickým zemím p o u z e 5 %. P o l s k o již před časem získalo určité možnosti v rámci doložky nejvyšších výhod ve svém obchodě s USA, zatímco v případě ČSSR zůstalo pouze u úvah amerických tiskových orgánů. Jestliže se ČSSR snaží o vyřešení některé otázky svých ekonomických styků se Západem, pak je pokrytectvím, když na tyto otázky dnes poukazují ti, kteří obdobně postupovali už mnohem dříve.

Navíc při provádění ekonomické reformy v oblasti vnějších ekonomických vztahů nesleduje ČSSR podstatné zvýšení podílu západních zemí na vnějších ekonomických vztazích. Přirozeně nejde ani o podřízení této ekonomiky západním ekonomikám. Jde pouze o zvýšení efektivnosti vnějších ekonomických vztahů i směrem na Západ.

Speciální oblastí kritiky se stala otázka drobného podnikání. Je třeba si uvědomit, že v Československu se v ekonomické reformě zásadně jednalo o drobné osobní podnikání bez cizí pracovní síly, které mělo řešit otázky některých služeb v místním měřítku. Šlo o takové služby, jejichž zajišťování prostřednictvím větších podniků je nepružné a neefektivní. Přitom naši kritikové přehlížejí, že v některých socialistických zemích existuje i soukromé podnikání s p o u ž i t í m c i z í p r a c o v n í s í l y. O vytváření takových podniků se v Československu neuvažovalo.

Z konfrontace uvedených výtek z revizionismu s řešeními, která byla dosud přijata čs. stranickými a státními orgány při rozpracování a zavádění ekonomické reformy, je zřejmé, že tyto výtky jsou v zásadě neoprávněné. Bylo by žádoucí, aby v socialistických zemích bylo referováno o čs. ekonomické reformě a o vývoji čs. ekonomické teorie vůbec bez předpojatosti. Autorům materiálu by mělo být známo, že všechny socialistické země pociťovaly a dodnes pociťují nedostatky v řízení hospodářství a ve všech se pracuje na ekonomických reformách, které všechny společně počítají s rostoucím významem hodnotových, tj. zbožně peněžních vztahů. Je přirozené, že za takové situace se rozvíjí i ekonomická teorie. Operuje-li se potom v materiálu s ekonomickými otázkami, jež jsou součástí čs. ekonomické reformy, jako otázkami, které měly domněle sloužit ideologické přípravě tzv. kontrarevoluce v ČSSR, jde o uměle vykonstruované argumenty. Přitom je zjevné, že se nepoužívá stejných měřítek pro všechny země.

IV. STANOVISKO FILOSOFŮ

Obecná charakteristika materiálu: kniha obsahuje jednotlivá fakta, citace, zároveň s tím však řadu nepřesností, imputací, věcí zcela vymyšlených nebo zpráv nekontrolovatelných a neověřitelných, takže celkový obraz situace je podstatně zkreslen.

Materiál se dovolává mnoha správných obecných principů, prohlašuje, že jedině pravda může být spolehlivým kritériem oprávněnosti postoje a odsuzuje zásadu „účel světí prostředky"; ale nedodržuje tyto zásady, zároveň s tím však chápe obhajobu socialismu jako jeho apologetiku, idealizuje socialistické zřízení jako již dokonalé, odtrhuje tzv. neměnnou a nedotknutelnou, bezrozpornou „podstatu socialismu" od jeho konkrétních a zjistitelných forem, čímž se idea socialismu mění v platónskou ideu a vědecký socialismus se přeměňuje v socialismus utopický. Metafyzické pojetí socialismu jako systému dokonalého zřízení vede pak k tomu, že jakákoli kritika nedostatků a rozporů se vydává paušálně za revizionistickou a antisocialistickou a že se ztotožňuje s kontrarevolučním a reakčním.

Takto vzniklý posun informací i hodnocení má katastrofální důsledky. Autoři nerespektují ani známou zásadu klasiků, že od té doby, co socialismus vznikl jako věda, je třeba jej také jako vědu chápat, uplatňovat a rozvíjet. Nikde se nevyrovnávají s dogmaticko-sektářskými deformacemi, tváří se, jako by vůbec neexistovala hluboká krize, do níž se dostala naše společnost v důsledku nesprávných metod a protisocialistického postupu Novotného a jeho kliky, jako by kritika předlednové praxe byla pouze „zástěrkou" pro revizionismus a antisocialismus. Materiál nerozeznává proto, zda to či ono inkriminované tvrzení zaměřené proti dřívější praxi je pravdivé nebo částečně pravdivé a zda se nedá pochopit jako nesprávná reakce na chyby předlednového vývoje. Všechny takové výroky se označují za projev kontrarevoluce. Autoři neinformují čtenáře objektivně o práci strany, milionu komunistů a pracujících. Pokud se výjimečně dovolávají stanovisek československých stranických a státních představitelů, po-

---

*) Doklady o tom, že čs. ekonomové nepopírají plánovitý charakter socialistické výroby jsou nespočetné. Např. O. Šik ukazuje: „...nejefektivnější a nejúspornější perspektivní vývoj nemohl nikdy zajistit sám tržní mechanismus, a právě vědeckým zkoumáním tendencí vývoje základní struktury potřeb, propočítáváním nejefektivnějších možností využití investičních a plánovitým usměrňováním rozdělování základních výrobních zdrojů se nahrazuje nedostatečnost tržního mechanismu. V tomto smyslu společnost plánovitě reguluje výrobu, a tím se omezuje i živelné regulování výroby zákonem hodnoty. Nikoliv však v tom smyslu, že by společnost při plánovitém regulování mohla ignorovat hodnotu (výrobní náklady) zboží a její perspektivní vývoj." O. Šik: „Plán a trh za socialismu" str. 211.

lednových plén ÚV (o Akčním programu není v materiálu ani zmínka), činí tak pouze deklarativně, jednostranně a nevyvozují z toho žádné důsledky. Zatímco extremistickým názorům, zejména mládeže a některých radikálů, je věnována pozornost neúměrná jejich politickému významu, mlčí text důsledně o vedoucí úloze komunistické strany, jak se uplatňovala i v poslednovém období, zatajuje kolektivní stranické dokumenty plén ÚV i kritiku, adresovanou ve stranickém tisku vůči antisocialistickým nebo jiným nesprávným názorům. Autoři se staví proti paušálnímu očerňování předlednového vývoje radikalistickými kritiky, ale sami postupují podobně a paušálně očerňují většinu poslednového vývoje. Nezmiňují se vůbec o tom, že i v tomto období stranické vedení a celá strana stála na pozicích pevného spojenectví s SSSR, že ČSSR dodržovalo mezinárodní závazky, plynoucí z Varšavské smlouvy a jiných dohod se socialistickými zeměmi. Aby mohly být zváženy nedostatky a chyby poslednového vývoje, je třeba je hodnotit v relaci s pozitivní podstatou poslednové politiky.

⊠ ⊠ ⊠

Pro celý materiál jsou rozhodující zejména dva body: Za prvé apriorně rozšířený pojem „kontrarevoluce". Autoři připouštějí, že nemají k dispozici reálné důkazy kontrarevoluce, „přesně šifrovaný název operace", kterou prý podnikly imperialistické síly v Československu, že nemají ani mapy s rozmístěním ilegálních vysílaček, tiskáren, skladišť zbraní atd. Proto používají jako důkazů výroků některých osob, které jsou prostě prohlášeny za vůdce kontrarevoluce. Za druhé autoři přesunují „důkazy" o existenci kontrarevoluce do sféry názorové. Pojem kontrarevoluce se však v marxismu a také v sovětské společenské vědě nevztahuje k názorům, nýbrž především k činnosti, k „boji reakčních tříd proti revoluci s cílem ji potlačit, nebo proti vítězné revoluci s cílem zničit její výdobytky a restaurovat předrevoluční pořádek".

Kontrarevoluce obvykle předpokládá intervenci reakčních vlád pomocí vojska, blokádu, organizaci ozbrojených vzpour, sabotáže, banditismus atp. Přesuneme-li tento pojem do oblasti názorové, může se potom stát, že se kterýkoli názor, který není zcela konformní s určitým dosavadním pojetím, označí prostě za kontrarevoluční. To je nebezpečná logika, ochromující stranu a marxistickou teorii. Tyto metodické přístupy přitom zastírají nedostatek marxistické analýzy politické situace v Československu, která by předpokládala konkrétní analýzu a ostrou diferenciaci různých názorů a postojů jednotlivých tříd, skupin, vrstev, politických organizací atd.; přičemž patří mezi elementární požadavky leninismu odlišovat marxistické názory od všeobecně demokratických a všeobecně humanistických, které, i když nejsou komunistické, jsou nicméně antiimperialistické.

Pokud se v textu uvádějí příklady shromažďování zbraní, ozbrojené přípravy na změnu státního zřízení, množství špionů proudících ze Západu do Československa a řídící role zahraničních špionážních center, bylo by nutné tyto údaje přísně prověřit a dokázat, neboť spadají do oblasti činnosti československých orgánů, takže materiál zároveň obviňuje tyto orgány, že své povinnosti hrubě porušily, tyto jevy nesignalizovaly a nečinily žádná opatření. Kdyby tato podezření byla prokázána, znamenalo by to hrubé porušení československé ústavy. Pokud výraz „kontrarevolucionář", „reakcionář" atd. by měl být chápán v přesném smyslu, muselo by se prokázat, že dotyčné osoby nebo skupiny aktivně usilovaly o svržení socialistického státního zřízení. Pro tyto případy platí přesná ustanovení československého právního řádu. Jinak jde o nepodložená obvinění a pomluvy, jejichž katastrofální důsledky se v tisících případech prokazují při probíhajících rehabilitačních řízeních.

⊠ ⊠ ⊠

Materiál nerespektuje skutečnost, že kořeny tzv. krize socialismu v Československu sahají hluboko do předlednového období. Materiál neanalyzuje politicky tyto deformace, mlčí o tom, že tkvěly převážně v byrokratických a sektářských tendencích, naznačuje sice, že termíny „svoboda", „demokracie", „humanismus", „obroda" atp. je možno vykládat z těch či oněch třídních, sociálních a světonázorových pozic, avšak tuto diferenciaci neprovádí a zahrnuje značnou část kritiky předlednových poměrů pod rubriku „kontrarevoluce". Zamlčují se stranické dokumenty, kdy například květnové plénum ukládá komunistům „jasně a srozumitelně pro nejširší vrstvy pracujících oddělit stranu od deformací minulosti" a „očistit se od těch, kdo nesou za minulé deformace odpovědnost".

Metoda vytrhaných citátů nedovoluje autorům rozpoznat rozdíl mezi členy a funkcionáři strany, nestraníky, příslušníky jiných stran a sociálních skupin; směšují a zapojují jednotlivé citáty a jejich stanoviska dohromady, do apriorní konstrukce obrovitě plánovitě řízené a nezdolně postupující kontrarevoluce. Marxistická analýza musí přihlížet k rozdílům mezi vědeckou studií, novinářským článkem, rozhlasovým projevem, beletrií nebo dokonce různými pověstmi, které neověřené kolují a jsou pak posbírány, zejména buržoazním tiskem. **V materiálu se projevuje nekritická důvěra vůči zprávám buržoazního tisku, jehož nesoliónost je marxistům dostatečně známa. Zdá se, že autoři věří buržoazním pisatelům víc než československým komunistům.** Pokud jde o československý tisk, materiál vychází z chybné představy, jako by živelně vznikající projevy a názory různých čtenářů byly záměrně řízeny, jako by představovaly jakousi jednotnou linii a dokonce oficiální stanoviska. **V každé společnosti, i v socialistické, e x i s t u j í protikladné politické názory. V demokratické politické soustavě se může tato protikladnost p r o j e v o v a t, což dává možnost proti nesprávnostem bojovat, ideově a politicky je překonávat. Jsou-li jen zakázány, nemizí, ba mohou se stát právě proto nebezpečné.**

⊠ ⊠ ⊠

Autoři nepracují seriózně ani s tím faktickým materiálem, který měli k dispozici. Dokladů je mnoho, uvedeme však výlučně příklad, který se týká pracovníků Filosofického ústavu ČSAV. Na straně 43 (čes. vydání) jako doklad k tvrzení, že „reakcionáři horlivě spekulovali s nedostatky a omyly, jichž se dopustilo dřívější vedení KSČ" se cituje článek K. Kosíka. „Potíže moderního socialismu tkví v tom, že prozatím není schopen ani teoreticky, a tím méně prakticky pochopit, sladit a koordinovat svou roli osvobozující dějinné alternativy..." Smysl Kosíkových slov je však jiný, jak vyplývá z pokračování citátu, který se už neuvádí. Kosík hovoří o roli socialismu jako „osvobozující dějinné alternativy vůči: společnostem hladu a útlaku zemí Asie, Afriky a Latinské Ameriky; vůči společnostem hojnosti a komfortu v kapitalisticky nejvyspělejších zemích Evropy a Severní Ameriky; vůči společnostem v zemích střední a východní Evropy, které provedly radikální společenské přeměny a jejich revoluční možnosti zdaleka nejsou překonány". Manipulací s citátem se pokusili autoři materiálu přeměnit Kosíka v „reakcionáře" a „spekulanta" s nedostatky a omyly.

V ČSSR, jehož lid ze všech socialistických zemí prakticky jediný má zkušenosti s buržoazní demokracií (anebo alespoň jeho zkušenosti jsou nejrozsáhlejší) na jedné straně nikoho nemůže zmást, když některé časopisy či jednotliví autoři vyslovují určité názory, s nimiž komunisté nesouhlasili a nesouhlasí (jak je tomu i s několika citáty uvedenými v brožuře).

Z druhé strany v této zemi je už tradičně za pevný režim považována jen taková vláda, která neomezuje tyto možnosti. Postupujeme-li marxisticky, tj. bereme-li v úvahu konkrétní podmínky socialistické výstavby v naší zemi, jeví se proto postup strany úplně jinak, než jak jej vidí autoři brožury „K událostem v Československu".

V materiálu jsou zjistitelné pozůstatky oněch metod, jimiž byly vyrobeny politické procesy padesátých let. Takové materiály vedou nutně k desinformaci a zhoršují vztahy mezi komunistickými stranami.

Nejlepší odpovědí na brožuru „K událostem v Československu" by byla věcná, přesná, ostrá kritická a sebekritická analýza posledního vývoje v Československu, provedená stranickými orgány.

V. STANOVISKO HISTORIKŮ.

Publikace „K sobytijam v Čechoslovakii" vyšla ve velkém třístatisícovém nákladu a je na první straně označena jako dílo blíže neurčené „tiskové skupiny sovětský novinářů". Nejde tedy (zřejmě vědomě) o oficiální publikaci ani sovětské vlády, ani Svazu sovětských novinářů.

Smyslem, který z celé publikace přímo čiší, je za každou cenu — a to i za cenu zřejmých nepravd a výmyslů — dokázat neinformované nebo málo informované veřejnosti Sovětského svazu, případně dalších států, že v Československu existovaly silné kontrarevoluční síly, před kterými KSČ ustupovala a [illegible] ohrožovaly socialismus. Kniha na [illegible]ti od původních zdůvodnění zákroku — že se tak stalo na žádost československých představitelů — zcela opo[illegible] této dřívější stanovisko.

Autoři stavějí dogmatickou, primitivní a vědeckému socialismu cizí představu, že socialismus může mít jen j[illegible] podobu (str. 14 čes. vydání) a tuto podobu ztotožňují se sovětským modelem socialismu. **Vše ostatní, co je výrazem [illegible] a jiný model, je charakterizováno [illegible] ko nesocialistické nebo přímo kontrarevoluční.**

Vychá[illegible]zejíc z těchto předsta[illegible], dospívá publikace až tak daleko, že oprošťování od dogmatických pohledů a hledání vlastních cest i sociálnímu charakterizuje jako [illegible]ologickou přípravu kontrarevoluce (str. 31-51), jako důkazy vytrhává pasáže ze souvislostí, kromolí nebo posouvá interpretuje věty z článků O. Šika, K. [illegible]ka, C. Císaře, Št. Budina, M. Jodla, V. [illegible]ka a dalších. U neinformovaného nebo [illegible]o informovaného čtenáře se dokumentace (zvláště v období do srpna) snaží vyvolat dojem přesvědčivosti a seriózności množstvím materiálů a důkazů. Přitom „důkazy" jsou v drtivé většině citáty českého a západního tisku. S citáty se provádí přímo eskalace, vytrhávají se z celkového kontextu, prokládají doplňky autorů, upravují a překrucují tak, že dostávají zcela jiný smysl, než v originále měly. Přitom v jedné rovině jsou uváděny výňatky z dopisů čtenářů, jejich dotazy, s citáty z diskusních příspěvků, návrhů a námětů kulturních a politických pracovníků kteří při svých závěrech disponovali daleko širším zázemím. Fakta, která se nehodí do základního schématu, jsou označena za falzifikaci. Tak je tomu např. u výsledků průzkumů veřejného mínění prováděného ústavem ČSAV. Přitom není uveden sebemenší důkaz

Konkrétních faktů vůbec je v knize málo a mnoho z nich, většinou ta klíčová, se při bližším ověření ukazují jako zčásti nebo zcela nepravdivá nebo přímo vymyšlená. Nejmarkantnější je to zřetelné v poslední části nadepsané „Kontrarevoluce odkládá masku". Legální vysílání rozhlasu a legální tisk označuje publikace za kontrarevoluční a dokládá to citáty z vysílání a tisku, které však dokumentují-ne kontrarevoluci, ale odpor proti invazi. Přitom není úmyslně uváděno, že tisk i rozhlas podporoval legální čs. vládu a Komunistickou stranu Československa. I v této části se fakta nejen překrucují, ale používají fakta nepravdivá či zcela vymyšlená. Uvedeme to na několika příkladech, uváděných v knize a námi ověřených.

KONKRÉTNÍ NEPRAVDY PUBLIKACE

Na str. 124 (českého vydání) se uvádí: „Hned v prvních dnech po vstupu spojeneckých vojsk bylo z mnoha tajných skrýší a sklepů vybráno několik tisíc samopalů, stovky kulometů a granátometů. Byly objeveny i minomety a další těžké zbraně." Důkazy chybějí, je uváděn jen jediný. „V pražském Domě novinářů, který v poslední době vedli velmi reakční činitelé, bylo nalezeno 13 kulometů, 81 samopalů a 150 bedniček se střelivem". Toto tvrzení je naprosto nepravdivé. Odmítl je Svaz čs. novinářů dopisem z 20. září t. r. presidentu republiky, předsedovi vlády a předsedovi Národního shromáždění, kde žádá, aby věc prošetřily bezpečnostní orgány a prokuratura. Tajemník Svazu čs. novinářů F. Kaucký a tajemník Svazu českých novinářů dr. St. Maleček prošetřili situaci v obou domech náležících Svazu novinářů a vylučují možnost, že by v nich byly uloženy před 22. srpnem zbraně (osobní svědectví obou). Podle ověřených svědectví byly budovy Svazu v Pařížské obsazeny 22. srpna ráno. Večer 22. srpna a v noci 23. srpna skládali ruští vojáci na dvůr bedny s neznámým obsahem. 25. srpna hlásil podnik BALNEA, sídlící v přízemí Svazu novinářů, že do jeho kanceláří vnikli sovětští vojáci. Sovětský důstojník oznámil vyšetřujícím orgánům Veřejné bezpečnosti, že hledali zbraně (viz prot. záznam 1750/2-68 UVB, Praha 1, Bartolomějská). 28. srpna přivezli sovětští vojáci do domu terasnice.

Budovy Svazu novinářů vyklidily sovětské jednotky postupně: 5. září uvolnily místnosti Svazu novinářů a teprve 11. září IV. patro, kde je vydavatelství Svazu, redakce Reportéra a archiv. Podle zpráv TASS existuje filmový šot o odvozu zbraní z budovy Svazu novinářů. O zaslání kopie šotu žádal dvakrát tajemník Svazu čs. novinářů F. Kaucký přímo Svaz sovětských novinářů, ale nedostal odpověď. Rovněž žádal o zaslání šotu prostřednictvím Mezinárodní organizace novinářů. Rovněž bezvýsledně.

Na str.124 je tvrzení: „V některých místech se kontrarevoluci dostaly do rukou zbraně patřící jednotkám Lidových milicí ze skladišť, která nebyla dosti dobře střežena." Toto tvrzení vyvrací prohlášení Štábu Lidových milicí, uveřejněné 28. 9. 1968 v Rudém právu:

„Městský štáb Lidových milicí v Praze důrazně prohlašuje, že tvrzení bulharského listu se nezakládá na pravdě. Sklady zbraní na letišti v Ruzyni patří Lidovým milicím, které tam existují od roku 1948. Zbraně byly zabaveny vojsky států Varšavské smlouvy v ranních hodinách 21. srpna 1968. Tato vojska zabavila velké množství zbraní a střeliva také mnoha dalším jednotkám Lidových milicí v hlavním městě.

Štáb Lidových milicí v Praze učinil hned ve chvíli vstupu vojsk pěti států Varšavské smlouvy na území Československa všechna nezbytná opatření, aby se zbraně Lidových milicí nedostaly do nepovolaných rukou. Všechny sklady zbraní byly uzamčeny a přísně střeženy. O počtu a druzích zabavených zbraní a materiálu existují přesné doklady. Jednání o navrácení odebraných zbraní a materiálu jednotkám Lidových milicí probíhá.

Na str. 128 jsou označeny jako ilegální tiskoviny vydané kontrarevolučním podzemím Literární listy, Student, Mladá fronta, Reportér, Práce, Smena a Politika, které byly všechny řádně povoleny, vycházely v předchozím období, nebyly legálními orgány zakázány a byly proto naprosto legální. Mezi ilegálními tiskovinami není úmyslně uvedeno Rudé právo, ale na další straně 129 je z něho jako z ilegálního tisku citováno.

Str. 129 — při citování Rudého práva z 24. 8. 1968 je uváděna zpráva RP, že mezi obyvatelstvem jsou nálady pro neutralitu, ale není uvedeno, že Rudé právo, stejně jako XIV. mimořádný sjezd, tyto nálady odmítly.

Str. 130 — jmenovaná publikace sice dementuje střelbu do dětské nemocnice na Karlově náměstí, ale skutečnost je nepopiratelná, a to ta, že byl ostřelován chirurgický sál dětské ortopedie prof. Hnévkovského na Karlově náměstí.

Na str. 131 je označeno za lživé hlášení rozhlasu, že v Praze byla postřelena sovětským vojákem mladá žena, nastupující do tramvaje. K postřelení skutečně došlo, a to na Klárově. Šlo o Marii Charouskovou, laborantku Zemědělského výzkumného ústavu, nar. 25. 10. 1942. Marie Charousková podlehla v nemocnici svému zranění.

Str. 131 — zpráva rozhlasové stanice Střední Slovensko dne 26. srpna ve 20 hod. byla zcela zkreslená a překroucená. Nešlo o hlášení „Slovensko bylo odtrženo od Čechů", ale o sdělení, že někteří lidé ve vysílání jmenovaní „připravují odtržení Slovenska od Čech".

Na str. 132 ve druhém až pátém odstavci je obšírné líčení, že náčelník štábu LM v Teplicích, František Veselý, byl vyhozen z 5. patra budovy KV KSČ v Ústí n. L. a pádem na dlažbu se zabil. Tato zpráva neodpovídá skutečnosti. KV KSČ tuto zprávu přešetřilo a vydalo toto prohlášení:

„Předsednictvo KV KSČ konstatuje, že soudruh Veselý je živ. Po zranění, které si sám způsobil, je v domácím ošetření a dokonce už chodí. O tom se nedávno osobně přesvědčil i sovětský velitel teplického okresu gardový podplukovník Železnjak.

Náčelník štábu OV LM v Teplicích byl ve službě nepřetržitě od prvních okamžiků obsazení ČSSR vojsky pěti zemí Varšavské smlouvy, byl přepracován a nervově vyčerpán. Dne 29. srpna se zúčastnil porady velitelů štábu OV LM Severočeského kraje, kde přítomní pozorovali, že je silně rozrušen. Po poradě se pokusil o sebevraždu, prorazil okenní sklo a vyskočil ze 4. patra. Jeden ze členů štábu KV KSČ soudruha Veselého v poslední chvíli zachytil za opasek, ten se však přerval a milicionář dopadl na zasklený dvůr budovy severočeského KV KSČ. Při pádu se nezabil, nýbrž jen zranil. Po poskytnutí první pomoci byl ihned převezen do nemocnice.

Skupina příslušníků Veřejné bezpečnosti a členové krajské kontrolní a revizní komise dospěli k závěru, že příčinou této tragické události bylo nervové vypětí, způsobené přepracováním. (Rudé právo dne 11. října 1968.)."

Str. 133 — zpráva rozhlasu o zastřelených v Košicích není vymyšlená. Svědčí o tom zpráva krajské prokuratury v Košicích, uveřejněná v Rudém právu 5. září 1968. „Podle informací krajské prokuratury v Košicích začalo na základě oznámení orgánů Bezpečnosti vyšetřování příčin úmrtí devíti čs. občanů, kteří přišli o život ve Východoslovenském kraji v souvislosti s příchodem cizích vojsk. Podle dosavadních vyšetřování nic nenasvědčuje tomu, že by došlo ke střelbě ze strany našich občanů. Krajská prokuratura postoupí záležitost po skončení vyšetřování Generální prokuratuře."

Str. 134 — ve výzvě Bratislavského rozhlasu dne 23. srpna 1968 bylo, aby železničáři zdržovali a zastavovali vlaky a nikoli, aby je vykolejovali, jak uvádí text publikace.

Str. 135 — zpráva „o místních bandách, které na přístupových cestách ke Praze" rekvírují cennosti pod záminkou, že „sovětští vojáci vám to stejně vezmou," je lživá. Pravda je, že na některých přístupových cestách (silnicích) do Prahy byly organizovány hlídky ČSM upozorňující na prohlídky, prováděné spojeneckými vojáky. Jejich vytvoření ohlásil předseda ČSM s. Vokrouhlický v rozhlase 25. srpna 1968.

Str. 139 — zpráva o provolání I. Svitáka v jakémsi ilegálním rozhlase 25. srpna, v němž vyzývá k věšení těch, kteří mají sympatie k SSSR, je zcela vy-

myšlená. I. Sviták nebyl v této době v ČSSR.

Str. 141 — zpráva o sestřelení sovětského vrtulníku u Teplic je nepravdivá. KNV Severočeského kraje v Ústí prošetřil tvrzení zahraničních tiskových agentur o sestřelení letadla a vydal toto stanovisko: „Po projednání zprávy orgánů Veřejné bezpečnosti, které uvedený případ šetřily, nesouhlasí rada Severočeského KNV s tímto tvrzením zahraničních tiskových agentur. Šetření prokázalo, že uvedený vrtulník nebyl sestřelen. O tom je k dispozici řada věrohodných výpovědí mnoha svědků. Domněnku o sestřelení vrtulníku vyvrací skutečnost, že pro hustou mlhu, která dovolila jen minimální viditelnost, nemohlo být účinně použito žádné zbraně. Zprávu o tom, že helikoptéra nebyla sestřelena, vzal také na vědomí velitel sovětské jednotky, která se na místo havárie dostavila. Velitel sovětské jednotky se osobní kontrolou přesvědčil, že ani v prostoru Milešovky, kde je dislokovaná jednotka Čs. lidové armády, nebylo použito žádné zbraně." (Citováno podle Průboje, 20. září 1968.)

Str. 141 — pokud jde o zprávy o střílení na sovětské vojáky, vyvrací je prohlášení odboru vyšetřování Generální prokuratury v Praze Jiřího Kotláře, otištěné v Reportéru č. 38, str. 7: „Nemáme zjištěný žádný případ, že by některý z našich občanů použil střelných zbraní".

Str. 142 — text tvrdí, že kontrarevolucionáři využili svých rozhlasových stanic k vysílání výzev k sabotáži, stávkám a protestním manifestacím. Rozhlas vysílal výzvy k manifestačním generálním stávkám a naopak vyzýval k udržení klidu a pořádku. Pomáhal při zajišťování zásobování a vyzýval k nastoupení práce v objektech důležitých pro chod měst a zásobování (elektrárny, vodárny, pekárny).

To vše byla stanoviska vědeckých kolektivů k tiskovině „K událostem v Československu." Kdyby měli autoři publikace skutečný zájem o fakta, mohli by si jich obstarat daleko více. Jejich výpočtem nechceme porušovat cenzurní ustanovení.

15/328/XI

REPORTÉR, č. 42/68, 30.10. - 6.11.1968, str. IX. - XIV.

POZNÁMKA EVALUACE: Stanoviska ekonomů, sociologů a filosofů jsou uveřejněny v obšírných výňatcích v týdeníku Politika, č. 10/68, 31. října 1968, str. 9-12.

16/328/XI

117

VYHLÁŠKA

ministerstva vnitra

ze dne 31. července 1968

o změně vyhlášky č. 181/1964 Sb., o základních skutečnostech tvořících státní tajemství

Ministerstvo vnitra stanoví na základě usnesení vlády č. 247 ze dne 16. července 1968:

Čl. I

Vyhláška ministerstva vnitra č. 181/1964 Sb., o základních skutečnostech tvořících státní tajemství, se mění a doplňuje takto:

1. Článek 1 písm. b) bod 8 zní:
„8. celostátní finanční bilance a celostátní finanční plány;"

2. Článek 1 písm. b) bod 10 zní:
„10. celostátní hmotné bilance důležitých materiálů a výrobků;"

3. V článku 1 písm. b)
se vypouští ustanovení bodu 11 a
bod 12, který se označuje jako bod 11, zní:
„11. geologické zásoby a těžba surovin a rud sloužících k výrobě radioaktivních a vzácných kovů a štěpných materiálů;"

4. V článku 1 písm. c)
se bod 13 označuje jako bod 12,
bod 14 jako bod 13 a
bod 15 jako bod 14.

Čl. II

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

První náměstek ministra:
Padrůněk v. r.

POZNÁMKA EVALUACE: Státním tajemstvím přestaly být:
stav oběživa
celkové stavy zásob
plány dovozu a vývozu důležitých výrobků a jejich plnění, jakož i stav vývozních fondů jednotlivých důležitých druhů zboží.

Vyhláška je z 31.7.1968 a nabyla platnosti dne 14.8.1968.

V částce 38 SBÍRKY ZÁKONŮ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY byly uveřejněny:

1. Vyhláška ministra zahraničního obchodu ze dne 24.9.1968 o zastoupení zahraničních podniků v ČSSR při provádění zahraničního obchodu
2. Vyhláška ministerstva financí ze dne 3.10.1968 o finanční, úvěrové a jiné pomoci družstevní a individuální bytové výstavbě

JADERNÁ ENERGIE, č. 9-10/68, září-říjen 1968, str. 374. a 375.

POSTAVENÍ ČESKOSLOVENSKÉ KOMISE PRO ATOMOVOU ENERGII V SOUČASNÉ ETAPĚ ORGANIZACE CENTRA A V PŘÍPRAVĚ SYMETRICKÉHO MODELU ŘÍZENÍ

Stanovisko ČSKAE, schválené na VIII. zasedání pléna dne 8. 4. 1968

Zatímco ve všech vyspělých státech světa je rozvoj jaderných věd a jaderné techniky od samého svého nástupu centrálně plánován, financován a řízen, a to jednak národními orgány (atomovými komisemi, komisariáty, státními výbory), jednak mezinárodními organizacemi (Euratom, ENEA aj.), v Československu prakticky existoval takovýto orgán, vybavený potřebnými pravomocemi, jen v letech 1955—1956. Po nepochopitelném zrušení Vládního výboru pro výzkum a mírové využití jaderné energie (na základě subjektivního návrhu předloženého konferenci KSČ v červnu 1956, o němž nebyl Vládní výbor předem informován), lze charakterizovat řízení rozvoje této oblasti jako stav dezorganizace.

Tento stav byl postupně napravován třikrát znovu organizovanou Československou komisí pro atomovou energii (při SVRT, SKVT a SKT), avšak ani statut Československé komise pro atomovou energii, schválený vládou v roce 1967 vládním usnesením č. 82, nedává komisi taková práva, jaké měl Vládní výbor v roce 1956. Je to důsledek toho, že statut komise nevycházel z doporučení širokého aktivu vytvořeného při ÚV KSČ v březnu 1966 z představitelů stranických organizací všech významných pracovišť jaderné techniky, ale po ročním připomínkovém řízení se stal kompromisem značně ovlivněným úzce resortními zájmy; již tehdy aktiv doporučoval sjednotit všechna významná pracoviště z oblasti jaderné techniky, zabezpečit jejich jednotné řízení a vytvořit tak při ČSKAE široké odborné zázemí.

Československá komise pro atomovou energii sice plánuje a přiděluje prostředky na rozvoj výzkumné a vývojové základny a na rozhodující úkoly v plánu výzkumných a vývojových prací v jaderné technice, je však v podstatě bezmocná při zajišťování realizace těchto plánů a zejména jejich výsledků v praxi.

Poněvadž jaderná technika je oblastí dlouhodobé perspektivy, která chozrasčotní sféře nepřináší bezprostřední efekt a naopak klade značné nároky na jakost výroby, kvalifikaci pracovníků a progresivnost vedení, realizují se výsledky jaderné techniky s velkými potížemi a značnými časovými ztrátami.

Důsledkem toho je, že Československo, které má velmi omezené zásoby klasických paliv, ale velmi bohaté zásoby uranu, překotně těží svá uhelná ložiska a spalováním méně hodnotných paliv ohrožuje životní prostředí velkých měst a celých oblastí, avšak stagnuje v rozvoji jaderné energetiky, která v hospodářsky vyspělých státech konkuruje s energetikou na bázi kvalitního uhlí a ropy. Zatímco v řadě států se budují jaderné elektrárny již třetí generace s reaktory o jednotkovém výkonu 500—1000 MWel, buduje Československo se sovětskou pomocí reaktor první generace, odpovídající svou koncepcí roku 1955, a to ještě za stálých potíží, rozporů a skluzů déle než 10 let. Při tom československý uran je exportován ve formě rudy a koncentrátů na nízkém stupni finalizace do Sovětského svazu.

Proti rozvoji jaderné techniky v Československu jsou často vznášeny tyto hlavní námitky:

1. Československý uran musí sloužit zvyšování obranyschopnosti socialistického tábora a je tedy především strategickou surovinou.

2. Československo, jako malý stát, nemá dostatek sil k rozvoji tak náročné techniky a má vyčkat na hotové výsledky jiných silnějších partnerů.

3. Československo vyvíde ještě do roku 1980 v energetické bilanci s vlastními zdroji uhlí a dovozem ropy a zemního plynu, takže nepotřebuje zatím spěchat s nasazením jaderných elektráren.

Poslední vývoj ve světě první dvě námitky jednoznačně vyvrací:

1. Světové zásoby jaderných zbraní a výbušnin (koncentrované zejména v SSSR a USA) dosáhly takových hodnot, že je možné s nimi zničit několikanásobně celý povrch zeměkoule. Proto význam dalšího vývoje a zvyšování potenciálu jaderných zbraní klesá a novodobý vývoj zbraní se přesouvá do jiných oblastí (rakety, antirakety, biologické zbraně). Uran se stal normálním předmětem světového obchodu a představuje dnes hlavní energetickou surovinu pro nejbližší etapu vývoje. Vzhledem k velkému zájmu o výstavbu jaderných elektráren ve světě (jen v USA je v současné době objednáno a částečně již se staví 61 nových energetických reaktorů o celkovém výkonu téměř 50 000 MWel a odhad instalovaného výkonu jaderných elektráren v USA pro rok 1980 se pohybuje od 150 000 do 200 000 MWel) roste značně světová poptávka po uranu a cena uranu zvolna stoupá.

2. Jadernou energetiku nerozvíjejí jen velmoci. Existuje řada menších států jako je Kanada, Belgie, Švédsko, kde je úroveň výzkumu a vývoje energetických reaktorů na vysoké úrovni a tyto státy budují jaderné elektrárny převážně vlastními silami, např. Belgie je prvním státem v Evropě, kde v energetickém reaktoru pracují palivové články obohacené plutoniem, což je významný výsledek belgického jaderného výzkumu. Je ovšem přirozené, že tyto státy se opírají i o rozsáhlou mezinárodní spolupráci a v jaderné energetice existuje již rozsáhlá kooperace západních firem.

Pokud jde o třetí námitku, je sice pravda, že Československo může do roku 1980 vystupňovat těžbu hnědého uhlí v Severočeské pánvi, avšak na úkor životnosti ložisek. Při příliš intenzívním rozvoji by již roku 2000 docházelo k prudkému klesání těžby a asi kolem roku 2030 by byly zásoby energetického uhlí v severních Čechách vyčerpány. I při tomto intenzívním postupu těžby je nutno počítat s tím, že v roce 1985 bude nutno mít k dispozici v československé energetické soustavě instalovaný výkon jaderných elektráren asi 4000 MW a v dalším období bude nutno budovat nejméně 1000 MW jaderných elektráren ročně. Je tedy rychlé osvojení a nasazení jaderné energetiky v našich podmínkách úkol vysoce aktuální. Čím dříve začneme budovat velké jaderné elektrárny, tím rozumnější bude možno řídit těžbu energetického uhlí a prodloužit životnost v Severočeské pánvi. To příznivě ovlivní i vývoj životního prostředí měst a průmyslových oblastí.

Československo do roku 1970 dobuduje v podstatě výzkumnou, vývojovou i výrobní základnu jaderné energetiky i jaderných paliv. Má dohody o spolupráci se Sovětským svazem i některými vyspělými kapitalistickými státy. Je tedy rychlé osvojení jaderné energetiky otázkou prostředků, které do této oblasti budou vloženy a především kvalitního řízení a koordinace této komplexní oblasti, zahrnující těžbu, úpravu a recyklaci jaderných paliv, výrobu speciálních jaderných materiálů (např. těžké vody a materiálů na povlaky palivových článků), dále vývoj a výrobu jaderných zařízení a přístrojů, výrobu a distribuci radioizotopů a zářičů apod. Podpis smlouvy o nerozšiřování jaderných zbraní bude znamenat i přijetí garancií Mezinárodní atomové agentury a zavedení centrální evidence a kontroly pohybu štěpných materiálů.

Akční program KSČ ve své kapitole o výrobních podnicích a jejich pravomoci dobrovolně se sdružovat, dává plnou možnost vytvořit to, po čem znovu rezoluce všech podniků z oblasti jaderné techniky volají — dobrovolné sdružení podniků jaderné techniky na chozrasčotní základně s významnou účastí státu na řízení tohoto úseku Československou komisí pro atomovou energii. Takovýto nový princip v řízení je nutno pečlivě připravit.

To vše vede k závěru, že současné postavení ČSKAE, dané vládním usnesením č. 82 z roku 1967, neodpovídá potřebám rozvoje jaderné techniky a že je nutno co nejrychleji zabezpečit, aby Československá komise pro atomovou energii mohla celostátně (a to i v symetrickém modelu řízení) komplexně řídit a koordinovat rozvoj jaderné techniky při respektování všech zásad nové soustavy plánovitého řízení národního hospodářství.

NOVÉ KNIHY, č. 44/68, 30. října 1968, str. 1.

18/328/XI

Vznik ČSR a idea dnešní doby

Národní a státní jubilea nesou s sebou nebezpečí, že budou podnětem k sebevyvyšování a utvrzování mýtů, jimiž si společnost sama lichotí. Nás před tímto nebezpečím uchránily bezprostředně historické události světového významu. Můžeme se dnes bez rekriminací, ale kriticky zamyslet nad tím, co jsme a chceme, nad smyslem vlastního, národního a státního bytí. Byli bychom bláhoví, kdybychom chtěli přehlušit slovy své dnešní úzkosti, zdůrazňovat morální převahu a stávat se tak obětí minulých vavřínů. Ale je dobré položit si otázku, co jsme ve své minulosti chtěli, a srovnat s tím to, co dnes můžeme chtít.

Vznik československého státu před 50 lety byl vyplněním dávné touhy, která se stupňovala od počátku novodobého českého a slovenského národa. Vzpomínka na vlastní státní útvar, jeden z nejdůležitějších ve střední Evropě, oživovala již tyto červánky nové národní společnosti, která existovala beze státu nebo lépe bez jeho výslovného uznání, vzpomínka na často iniciativní úlohu českých dějin tvořila u ní vzpruhu pro budoucnost.

Národnímu sebeuvědomění přišly vhod některé dobové myšlenky o podstatě a povaze národa: Herderovo učení, že státy se rodí a umírají jako pouhé projevy národní povahy, která může trvat a projevovat se duchovně, jazykem a národní poezií, i mimo státní život, přišlo nám jako na zavolanou. Ale v téže době se objevila u nás u Bolzana a jeho žáků i jiná myšlenka o povaze našeho národa, zároveň realističtější a hlubší: národ vůbec je pokus o uskutečnění lidského společenství, o právo a spravedlnost pro všechny, kdo v podobných historicko-společenských podmínkách obývají jisté území — národní život je pokus o nápravu křivd a nadprávní, které danou společnost sužují a štěpí. Z kombinace a vyrovnání těchto dvou velkých motivů vyrostlo naše národní uvědomění, náš národní program, v němž je tedy vedle jazykové a kulturní komponenty od počátku živý motiv sociální — problém našeho moderního národa byl od kořene a od počátků sociální problém.

Vždy znovu musíme zdůrazňovat tyto zvláštnosti našeho vývoje: jeho živelný demokratismus, odvozený ze skladby naší společnosti podstatně lidové, lidovou inteligenci jako vedoucí vrstvu, která se od široké masy neodpoutává, nýbrž zůstává s ní v úzkém sepětí a na druhé straně požívá u ní samozřejmé důvěry a autoritativního postavení, sociální problém jako vlastní vyvažisko našich dějinných úkolů a perspektiv. Žádný z našich sousedů nevyrostl za stejných okolností a týmž způsobem: Poláci, Madaři, Němci měli svou velkou i drobnou šlechtu a své velké měšťanstvo, kteří je vedli a dodávali společnosti podle okolností tu tradiční, jindy okázale vzbouřenecký ráz, zatímco celá naše novodobá společnost rostla zdola, a zdola, lidově a široce demokraticky byla založena i celá novodobá naše vzdělanost, počítající se všemi a všem otevřená. Naše moderní literatura má málo světových zjevů, ale zato mnoho takových, které naše společnost konkrétně v svém čase potřebovala. Naše hudba nebyla ve svém klasickém údobí hudbou pro zasvěcence, nýbrž stálou připomínkou a doprovodem našeho dějinného zápasu. Je logické, že korunováním takového boje proti nadprávím privilegovaných, ať to jsou jednotlivci či celé národní společnosti, nemůže být nic jiného než státní samostatnost, naskytne-li se k ní příležitost; a ta se naskytla, když centrální mocnosti z obav o svou budoucnost a ze snahy zajistit své velmocenské postavení roku 1914 raději sáhly k válce, než by se odhodlaly k vnitřnímu přestrukturování — okolnost, která dala našemu národu příležitost bez vlastní iniciativy a jakékoli viny na tragické konflagraci, která zničila přednostní postavení Evropy ve světě, rozejít se se státně historickým kontextem, v kterém se cítil utlačen.

Tragédie prvního československého státu byla tragédií nedomyšleného demokratismu u nás doma, izolovanosti naší demokracie ve střední Evropě a otevřené krize demokracie v západním světě. Živelný demokratismus, který nám vynesl státní samostatnost v demokratických formách, obrátil o 20 let později, v době velké evropské politické krize veškeré naše sousedy proti nám a nové rozložení sil v Evropě zabránilo zasaženým západním demokraciím, aby u nás bránily vlastní životní zájmy a evropské mírové ekvilibrium. Stát zahynul a přece nám brání nepředsudná úvaha, abychom jej zatracovali. 20 let první republiky bylo přes všechny nedostatky pro nás údobím velkého duchovního rozmachu, důkazem, že náš demokratický rozvoj je něčím schůdným a plodným, pokud proti němu nestojí vnější podmínky naprosto protichůdné a nepřátelské. Přes všechny hluboké přehrady, oddělující poválečnou dobu od předválečné, lze přece jen říci, že jistá kontinuita trvá bez přerušení v poválečné i poúnorové době. Nový, zradikálním řešením sociálního problému směřující stát navazuje nepochybně na jeden z podstatných, od počátku určujících motivů našeho národního programu. Zjednodušení národní situace ulehčilo po jedné stránce národnostní problematiku, učinilo ji méně naléhavou. Začlenění do kontextu socialistického tábora přineslo s sebou ovšem nové problémy, často tragického dosahu, protože náš střízlivý humanismus zdaleka nebyl souměřitelný se společenskou praxí ostatního socialistického světa, s jejími požadavky absolutního podřízení jednotlivce i skupin pod požadavky železné kolektivní disciplíny. Tak zvaná doba kultu zasadila morální jednotě národa hluboké rány, ale podmínila rovněž energické hledání a zahloubání do smyslu vlastního úsilí a podstaty ideje socialismu — hledání a zahloubání, které vzbudilo napřed u některých, později ve většině národa, bouřlivou nadějí. Cesta zpět k původnímu smyslu socialismu jako osvobození člověka se ukazovala dále více cestou zpět k vlastnímu východisku národního programu. Otvírala se perspektiva na sebepřekročení, které by nebylo vzdáním se sebe, nýbrž sebevyplněním. V soudobé situaci rozděleného světa, jehož jedna část deklaruje stále ještě principy individuálních svobod, kterým neodpovídá sociální skutečnost, a druhá má na zřeteli velké strukturální proměny, jež vyžadují absolutní kolektivní disciplínu, zdá se prosvítat světlý bod možné syntézy, která by nebyla eklektismem, nýbrž tvůrčím řešením. Realita nás sice poučila, že jsme přecenili své možnosti, síly a světovou situaci. Ale odehrálo se přece jen něco důležitého: objevila se idea, která je zároveň výkladem celé naší existence od počátku našeho moderního národního bytí, příspěvkem k snaze celého dnešního lidstva a indexem možná budoucnosti. Tímto přihlášením k velké ideji dnešní doby učinili český národ rozhodný krok kupředu vzhledem k svému dosavadnímu historickému stavu; držet se této ideje, držet tuto ideu i za těžkých okolností znamená zachraňovat a prohlubovat svou duchovní existenci, a taková je úloha doby, která nás čeká.

Prof. Jan Patočka

NOVÉ KNIHY, č. 44/68, 30. října 1968, str. 4. 19/328/XI

Vyznání Josefa Jelena

— Na počátku bylo Slovo — čteme v prologu Janova evangelia. Zato mně se chce napsat do záhlaví knihy „Pod sedmi pečetěmi": — Na počátku bylo mlčení.

A bylo to mlčení dvacetí let!

Poezie je také radostnou zvěstí, jakýmsi evangeliem. Ale vždycky byla, je a bude vykupována mlčením. To proto, že slovo je pro básníka osten, pro čtenáře růže!

Kdo by chtěl potom mlčet?

Tato kniha je výbor z dvacetiletého nechtěného mlčení. Proto bych jej rád doprovodil malou poznámkou. A řeknu ji šeptem.

Oddíly jsou názvy knih. A nebylo jich pouze pět za oněch dvacet roků. Ale to nic.

Chtěl jsem jen poprosit laskavého čtenáře, aby dopřál úměrné ticho každé básni. Snad právě tím tichem plně zkrásní. Možná do růže.

A ještě se k něčemu přiznám.

Jsem rád, že kniha „Pod sedmi pečetěmi" přichází k milovníkům poezie v měsíci padesátého výročí republiky. To není sentimentalita! Pro nikoho z nás není toto výročí prázdný pojem. Známe totiž své kořeny.

A proto se přestávám bát, i když po dvacetiletém mlčení je skutečnost slova nejen radostná, ale i skličující. Takový je však i život. Proč by tedy poezie měla být jiná?

Na samém prahu zoufalství
. . . . . a lásky
zdravím se s tebou pošlapaná
generacemi odpadlíků vyvrhelů
. . . . . a bláznů
vyznávaje se z pokrevenství
jež v rodokmenech básníků
zešílelo až na bolest
oslavujíc tě napořád

NOVÉ KNIHY, č. 44/68, 30. října 1968, str. 4.

Zprávy ze Svazu

Ve dnech 22. a 23. října konala se schůze představenstva Svazu českých nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků.

V úvodu jednání zdůraznil předseda Svazu, Jan Řezáč důležitost dnešní funkce této samosprávné organizace v oblasti kultury, bez níž by nakladatelé, vydavatelé a knihkupci nemohli vůbec řešit otázky vydávání, výroby a distribuce knih a časopisů. Svaz trvá na zásadách, které si dal při svém vzniku, a je v tomto svém úsilí plně podporován všemi pracovníky oboru. Představenstvo projednalo stav produkce časopisů pro rok 1969 a usneslo se požádat o pomoc při zajišťování jejich výroby vedoucí státní orgány.

Členové představenstva se zabývali návrhem zákona o postavení podniků a konstatovali, že ani jeden ze tří navrhovaných typů podniků neodpovídá požadavkům na formování a perspektivní vývoj nakladatelských a knihkupeckých podniků. Proto představenstvo rozhodlo vypracovat vlastní alternativní návrh jako svůj iniciativní příspěvek k řešení ekonomiky kultury. Představenstvo dále dohodlo postup, jak řešit ekonomiku vztahů mezi knihkupci a nakladateli, prodiskutovalo otázku tiskové tribuny Svazu, problémy dosavadních zahraničních vztahů a jejich perspektivy a dohodlo zásadní změnu dosavadní koncepce Měsíce knihy.

Z organizačních otázek jednalo mimo jiné o přípravě valného shromáždění Svazu, které bude svoláno v I. polovině prosince. V průběhu jednání byly s radostí uvítány zprávy knihkupecké sekce o tom, že prodej knih v posledních měsících podstatně stoupl. Je možno očekávat, že splní-li tiskárny své závazky vůči nakladatelům, bude letos na vánočním trhu bohatý výběr knih.